

Madarak terepi felismerése

A gyakorlat keretében a madarakkal kapcsolatos monitorozó vizsgálatokat fogunk végezni terepen négy élőhelytípusban:

- Erdő
- Vizes
- Mezőgazdasági
- Urbán

Ehhez szükséges a madárfajok terepi felismerésével kapcsolatos ismeretek elsajátítása

Madárazonosság

Hume R.(2004) Madárlesen. Dorling Kindersley

Méret és testalak

A MADARAK MÉRETE ÉS ALAKJA jó azonosító bélyeg, de óvatosan kell értelmezni. A méret függhet az ivartól, változhat az életkorral, és nehéz megbecsülni, ha nincs a közelben egy ismert méretű tárgy. A testalak bonyolultabb: a madár mozgathatja a szárnyát, szétárthatja a farkát, felborzolhatja a tollait, kinyújthatja a nyakát. Az alak látványa függ a rálátástól is, ami ritkán azonos a határozókönyvekben közölt képekével.

Sárgafejű királyka
Európa legkisebb madara kéziméretű tollazattal karcsúnak, felborzoltal gím-bőltyűnek látszik.

A méret megbecslése

A madarak változatos alakúak, ezért méretük körülírása nehézkes: például egy fekete rigó netán akkora, mint egy gyermekcipő, a tőkés réce meg focilabda méretű lenne? Ráadásul azonnal nagyobbak látszanak, amint a szárnyaikat szétárják. Célszerűbb, ha a méretet egy gyakori, ismert madár méretéhez viszonyítjuk – ilyen fajok

például a házi veréb, a szencincege, a seregély, a fekete rigó, a balkáni gerle, a bibic, a fűcím, a tőkés réce, a nyári lúd és a vízityűk. Természetesen előbb szükséges a referenciamadár méretének rögzítése az emlékezetünkben, különféle megfigyelési helyzetekben. A távolság, a forróságtól remegő levegő, a köd, az eső és hó mind befolyásolják a méret érzékelését. Vegyük figyelembe, hogy a madárles kelletkei, a távcső, a távlatcső és a teleobjektívek úgy működnek, hogy lényegesen lerövidítik a távolságot a közeli és a távoli tárgyak között. A méret megállapítása még nehezebb, amikor a madár repül. Általában a haladási sebesség és a szárnycsapások gyorsasága használható fel a távolság (és a méret) becsléséhez. A testalakot sokkal tárgyilagossággal lehet meghatározni, mint a méretet, és a vázlatrajzok segítenek megjegyezni a lényeges adatokat, de azért csapdába lehet esni. A „karcsú” vagy „zömök” jelző gyakran megtévesztő.

A méret összehasonlítása a hasonló formájú madarak esetében előzen. A szalonkaféléknek például hosszú csőrük és lábuk van, melyeket illeszthetünk össze más madaraktól. Vessük emlékezetünkbe néhány „referenciát” nagyságát!

SZALONKAFÉLÉK RELATÍV NAGYSÁGA

Vízimadarak: általános testforma

A madarak természetes környezetükben ismerjük fel. Kezdetben látogassunk meg egy vízzel elárasztott kavicsbányát, ahol egyszerre több fajt láthatunk. Figyeljük meg a madarak testének alapszabását; vessük emlékezetünkbe és rajzoljuk le jegyzetfüzetünkbe az alakjukat, vagy saját

észrevételekkel lássuk el a határozókönyv ábráját. Figyeljük meg a madarak mozgását – ez gyakran beszédesebb, mint a tollazat apró részletei vagy a testforma. Ezek után, a gyakori vízimadarakon szerzett tapasztalatokkal felvértezve, a ritkább fajok azonosítása sokkal könnyebbé válik.

Kis vöcsök Feltűnően gömbölyded, tömzsi, látszólag nincs farka.

Nagy károkatona Úszáskor mélyen merül a vízbe, szinte elszűnyel; csőrét felfelé tartja.

Vízityűk Fejét úszás közben előre nyújtja és előre-hátra mozgatja; hegyes farka felfelé áll.

Tőkés réce Jellegzetes, nagytestű úszóréce; úszás közben farkát a víz fölé tartja.

Énekes hattyú Rövid, szögletes, vízszintesen tartott fark és csőr jellemzi.

Kanadai lúd Nagy, nehéz testű lúd, farkát magasan tartja, nyaka hattyúszertelen hosszú.

Szárcsa Kerek fejét jellemelbe, farkát a víz felé lögtatva úszik, a háta domború.

Nagy bukó Keskeny test, hosszú csőr és úszáskor vízbe érő fark jellemzi.

Szárazföldi madarak: általános testforma

A testalak az életmódnak és táplálékszerzésnek megfelelően módosult. A hosszú csőrrel turkálni, a hosszú lábbal gázolni, az erős végtaggal az ágon kapaszkodni, a hosszú farkokkal egyensúlyozni lehet. A sok eltérő testforma közül né-

melyek jellemzőek egy-egy madárcsoportra: a fácánfélék és a galambok feje például kicsi és kerek, míg a varjúféléké nagy és széles, a fácánfélék nagy testűek stb.

Fogoly Rövid csőr és láb, valamint kicsi, kerek fej tartozik egy nagy testhez.

Fitszfüzike Jellegzetesen karcsú és könnyű testű, könnyedén siklik a lombok között.

Cigánycsuk Kicsi, zömök madár, egyenes tartással kapaszkodik a bokrok, kőrök csúcsán.

Nagy goda A nedves, rétek lémondottan hosszú csőrű és hosszú lábú madara.

Szajkó Erős, hengeres csőre, leeresztett, zömök teste és hosszú, szögletes farka van.

Hegyi billegető A leghosszabb farkú és legrovidebb lábú billegető, elegáns és kecses.

Seregély Hegyes csőrű, zömök testű, rövid farkú, eléggé egyenes tartású madár.

Csuszka Feje nagy, nyaka, farka és lába rövid; hosszú lábujjával kapaszkodik a fűben.

Csőrformák

A csőr alakja és nagysága nagyban befolyásolja a madár megjelenését és utal a táplálkozás módjára, a fogyasztott táplálékra is. A hosszú, vékony csőrrel például férgek után kutatva jól lehet szurkálni az iszapot; a rövid, vastag csőrrel fel lehet törni a magokat vagy letépni a fűvet; a hegyes, horgas csőrrel a húst lehet szétépni, míg a lemezes szélű csőr alkalmas rá, hogy gazdája vízből szűrje ki vele a táplálékot. A csőr jó

azonosító bélyeg, mert fajon belül alig változik – legfeljebb apró eltérések lehetnek méretében az életkor és az ivar szerint. A hím sirályoknak nagyobb a csőre a nőstényekénél, a nagy póling nősténye hosszabb csőrű, mint a hím, de ez csak akkor feltűnő, ha oldalról látható. Néha a csőrtartás is útha igazíthat: az északi bűvár például jellemzően kissé felfelé, míg a sarki bűvár vízszintesen tartja a csőrét.

Nagy póling
A szurkálásra alkalmas csőr lehet egyenes, felhajló vagy lefelé görbülhet.

Fekete rigó A rigókra jellemző a zömök, hegyes és erős csőr.

Kék cinege Csőre a posztátákéhoz képest rövid és háromszög alakú, kisebb, mint a pintyéké.

Cserregő nádiposzáta A tovarövek jellegzetes, finom csőre vékony és tühegyes.

Erdői pinty A pintyek sokoldalú csőre eléggő hosszú és vastag, de alapvetően háromszög alakú.

Nyári lúd A ludak csőre erősebb, mint a récéké, alkalmas a fűvek és a gyökerek tépkedésére.

Gulipán Csőre az európai madarak közül a leginkább felfelé hajló, amiről könnyen felismerhető.

Tökés réce Csőre laposabb, mint a ludaké, és szélesebb, mint a kisebb récéké.

Szürke gém Több alakú csőrével elkapja a halakat, de nem nyársalja fel zsákmányát.

Szirti sas A nappali ragadozómadarak közül az egyik legnagyobb csőrű madár.

FELBORZOLT TOLLAK

A tollak a bőrbé ágyazódnak, de apró izmok segítségével mozgathatók. A madarak tollakat hideg időben általában felállítják, vagyis felborzolják a tollazatukat, hogy a közöttük zárt vastag levegőréteg révén jobb legyen a hőszigetelésük. A napfűrdözés alkalmával szétválasztják a tollakat, hogy több meleg érje a bőrüket. Felállítják és rázogatták tollaikat fürdőzés után is. A vörösbegyek begyük vörös tollait a nyalizáláskor is felborzolják, hogy nagyobbak tűnjenek vetélytársuk szemében.

Nézőpontok és körülmények

A madarak látszólagos méretét és alakját jelentősen befolyásolja a tevékenységük és a megfigyelőhöz képest elfoglalt helyzetük. Figyeljük meg az alábbi példákön, hogy milyen kihívásokkal kell szembenéznünk.

A vörösbegy egyenes testtartással, nyakát kinyújtva, fejét feltartva, szárnyait leengedve énekel az ágon, ekkor teste oldalról karcsúnak látszik. Felülről nézve azonban, aombok között egy meglehetősen kerekded formát láthatunk. Ha pedig a farka hegye fordul felénk, csupán egy tollabdának tűnik.

Ha egy repülő szarkát oldalról látunk, hosszú farka és lekerekített szárnya miatt nem lehet mással összetéveszteni. De előlről vagy hátulról nézve a farka nem látszik, és meglehetősen gömbölyded testű madárnak tűnik. Ha a ragyogó ég előtt látjuk a körvonalait, csókának vagy szajkónak is vélhetjük.

Sokkal körmönfontabb és érdekesebb megfigyelni a magasban keringő ragadozómadarak, gólyák vagy pelikánok látszólagos alakváltozásait. Szárnyuk egy kis túlzással légszavar formájú, felső oldala kissé domború, az alsó homorú. A legkülső kézevezők töve széles, a végük keskeny, ezért a szárnycsúcs tollainak szétáll a vége, vagyis rés van közöttük.

Repülő madár azonosítása

KÜLÖNÖSEN NEHÉZ FELADAT röptében azonosítani a madarakat. A kicsi madarak bokorról bokorra röppennek és fedezékben ücsörögnek; a tengeri madarak sebesen tova-libbennek. Egyes nagyobb madarak azonban könnyebb megfigyelni röptükben, mint pihenés közben; a levegőben minden jellegzetességük feltárul.

Jellegzetességek a szárnyon

Kevés kis madár azonosítható egyszerűen röptében, de a méret és a repülési mód megfigyelése segíthet. A kék cinege például hirtelen röppen az etetőre, egy pillanatra megáll, megfordul és ugyanolyan gyorsan eltűnik, ahogy jött. A lassúbb szárnyakat és pacsirtákat könnyebb megfigyelni.

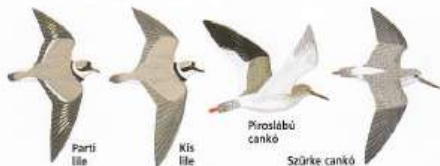
A röppálya jól felhasználható a hasonló küllemű madarak megkülönböztetésére: a harkályok, a billegetők és a pintyek sebes szárnycsapásokkal hullámvonalban repülnek; a füstifecske könnyedén siklik alacsonyan a talaj felett, míg a molnárfecské kemény, egyenetlen szárnycsapásokkal repül a magasban; a dankasírlányok hegyes és hajlott a szárnya, szárnycsapásai mélyek, a szerencsírály viszont egyenesben tartja a szárnyát és vele sekélyen, kímélettebben csap.

Az efféle sajátosságok ismerete és használata hosszú gyakorlattal érhető el, viszont az elsajátítása nagyon élvezetes. Kezdjük néhány is-

A földön a nagy godát nehéz megkülönböztetni a kis godától. Ha azonban a levegőbe emelkednek (flest), láthatóvá válik jellegzetes, széles, fehér szárnycsíkuk és fekete farkoszalagjuk.

Küszvágó csér
Ezt a madarat a nagyon hasonló sarkki cistől könnyebb megkülönböztetni röptében.

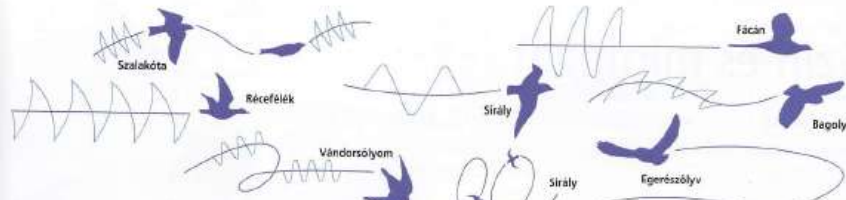

A repülő parti madarak szárnyuk, farkcsíkuk és farkuk jellegzetes mintázata alapján különböztethető meg. A parti lilék hosszú, fehér szárnyúak, míg a kis lile szárnya egyzínű. A piros lábú cankó karevezői széles, fehér sávot alkotnak, a szürke cankók szárnya egyzínű, vízszintes jellegzetes V-alakú, fehér farkcsíkuk van, ami felér a hátukra is.

mert madárral (ld. szemben). A billegető cankók röpte eltér a többi európai parti madártól, mivel ívelt szárnytartással, pergő, lefelé tartó szárnycsapásokkal, alacsonyan repül a víz fölött. A vöcskők ritkán repülnek, s akkor nyújtott nyakukat és lábukat kissé lefogatják, hátukat púposan tartják.

A récék hosszú nyakú, rövid farkú, hegyes szárnyú madarak. A tőkés récék nagyok, mély szárnycsapásaik többnyire a test vonala alatt maradnak, míg a fityülő récék farka hegyes és csúcsos szárnyukat hátracsapva repülnek, amiktől nagyon áramvonalasnak tűnnek. A bukórécék, például a barátrécék gyorsabb szárnycsapásokkal repülnek; a kerocerécék szárnyai inkább egyenesek és elég rövidék, repülés közben fityülő zörejt adnak; a nagy bukók szárnyai viszont hosszúak és hegyesek.

A társas magatartás sajátosságai segítenek a határozásban. A kenderikék és a zeszékek csapatai összehangoltan mozognak, egyszerre szállnak le és röppennek fel, ellentétben a laza csoportokat alkotó erdei pintyekkel. A rövidcsőrű lúd csapatai egyvonalban vagy V-alakban repülnek, míg az apácaludak csapatai szervezetenek. A seregélyek vagy a sarki partfutók hatalmas csapatai füstfelhőként örvénylenek a levegőben. Ezeket a jellemzőket gyorsan meg lehet jegyezni.

Röppálya és röpkép

A repülési mód jó azonosító helyege lehet egy-egy kisebb csoportnak. A szalakóták röpte mélyen hullámzó. A vadgerle gyorsan, hátracsapott szárnyakkal repül, közben ide-oda billeg, a balkáni gerle lassabban, de biztosabb tartással száll. A fácánok surrogó szárnyakkal, laposan repülnek.

A sirályok lecsapnak és köröznek, szárnyalnak és siklanak. Az ezüstsirály gyakran köröz és vitorlázik a magasban, az egerészólyvhöz hasonlóan kissé megemelt szárnyakkal. A vándorsólymok szármalásút siklások és zuhanások váltogatják, de néha keringenek.

A fark alakja

A fark alakja egyes madarnál fontos határozóbélyeg, másoknál nem az. Ha megnézzük a posztát, szalonkafélék vagy a rigók farkát repülés közben, nem sok jellemzőt lehet elmondani róluk, de a fecskék, a ragadozómadarak és a billegetőfélék farka már több információval szolgál.

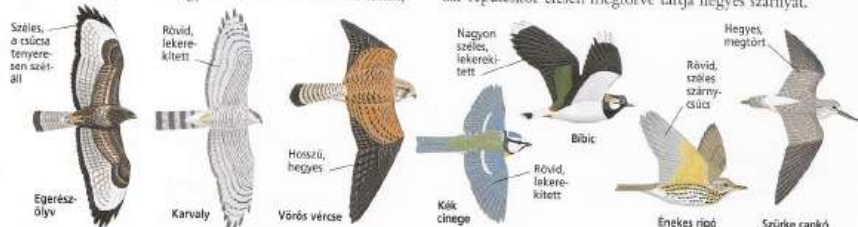
A legtöbb fácánféle farka lekerekített, akár a fogolyé, de a fácánoknak hosszú és hegyes a farkuk. A füstifecske farka sokkal hosszabb, mint a molnárfecskéé. Az őzapónak összetéveszthetetlen a farka, a széncinegéé pedig jellegtelen. A pintyfélék farka feltűnően változatos.

Szárnyforma

A szárny alakja elválaszthatatlan a repülés módjától, és a kettő együtt azonosító bélyeg lehet. Az egerészólyv széles szárnyait kissé megemelve kering. A karvaly szárnya aránylag rövid és lekerekített, a vörösvércsécé egyenes repülés közben keskenyebb és hegyesebb, de kerekébőlnek tűnik,

amikor szítal. A kék cinegének rövid és lekerekített szárnya van. A bibicék széles, kerek szárnyakkal lassan, csapongva szállnak. A rigók szárnya széles; a szőlőrigó szárnycsúcsa hátracsapott, az énekes rigóé tompább. A legtöbb parti madár repüléskor élesen megtörve tartja hegyes szárnyát.

A madarak viselkedése

A MADARAK VISELKEDÉSE táplálkozás és udvarlás közben, valamint társas magatartásuk gyakran kitűnően használható azonosításukhoz. A mozgás általában messziről is látható, ezért nehéz megfigyelési helyzetben jobban felhasználható, mint a tolat vagy a testfelépítés jellemzői. A viselkedés tanulmányozása a terepen vagy a kertben elmélyíti a madarak iránti vonalmat.

Kerti társaság

A madarak azonnal felhasználják az újonnan kintálkozó táplálkozási lehetőségeket.

Ösztön és tanulás

A madarak tevékenységének nagy része öröklött, ösztönös – az egyedfejlődésbe zárt program. A madaraknak nem kell például tanulniuk a repülést, a felszállást és a pontosan irányított leszállást, a levegőben való manőverezést azonnal végrehajthatják, amint fizikailag képessé válnak rá.

Más viselkedési formákat azonban tanulni kell, illetve egyes magatartásaik öröklött és tanult elemeket is tartalmaznak. Az ének alapvonásai például velük születnek, de a dallam finom részleteit tanulásal, gyakorlással sajátítják el.

A tanulás legegyszerűbb formája, a bevesződés (imprinting) a madarak korai életszakaszában fordul elő, például a tőkés réce esetében. Amint a frissen kikelt kiskacsák meglátnak valamilyen mozgó tárgyat (általában az anyjukat) azonnal követni kezdi, és erős kötődés alakul ki bennük iránta. A madarak képesek elsajátítani sokkal bonyolultabb viselkedési formákat is, ezekből sokat meg lehet figyelni a kertben gyakran előforduló madaraknál is. A vörösbegyek természetes viselkedéséhez például nem tartozik hozzá, hogy táplálkozás közben fejfelé legva függeszkednek, de a madáretetőkön néha mégis ilyen pózban láthatók. Úgy tűnik, hogy képesek eltanulni ezt más madaraktól, például a kék cinegétől, melyek

természetes táplálkozási módját képezi a függeszkedés. Bár a vörösbegyek (néha a szajkók és a csókák is) képesek megtanulni ezt a táplálkozási módot, utódaikra nem öröklődik ez a képesség, minden egyednek meg kell tanulni. Hasonló módon más viselkedési formákat is elsajátíthatnak a madarak, például a kék cinegék Angliában képesek felbontani a tejesüvegek fóliakupakját, hogy a tejszínhez hozzáférjenek.

Területvédelem

Szinte minden madár (vagy madárpár) fenntart egy saját területet, territóriumot, ahol táplálkozik, szaporodik, és amelyet fajtársaitól megvéd. A madarak esetében ezt a területet revírnak nevezik. A territórium lehet az élőhely terjedelmes része, vagy korlátozódhat egy nagyon szűk helyre – egy seregély például csak azt a fát védelmezi, amelyiken fészkel, egyébként társas természetű. A territórium lehet állandó (a macskabagoly egész életén keresztül ugyanazt a revírt őrzi) vagy időszakos (a léprigó csak addig védelmezi egy bokrot, amíg bogó van rajta).

A territórium révén a madarak felosztják maguk között a rendelkezésre álló forrásokat, de ez vetélkedéssel jut érvényre, főleg költési szezonban. Tavasszal a kertekben gyakran látha-

A madarak viselkedését néha nehéz megfigyelni. A csergő nádiposztaja rejtőszínnel, és a sárga nádnyelvényben tartózkodik.

A macskabagolyt nehéz észrevenni, mert nappal inaktív és elrejtőzik a sűrű lombok között – ráadásul rejtőszínnel.

A barázdabilegetők felbűnő és társas madarak. Gyakran láthatók városokban, ahol melegeket és menedéket keresnek.

A fácánkakasok (fent) a tojók kegyelét moshodnak. A vízityűk tojók (balra) tavasszal a territóriumhoz való jogokért harcolnak.

tók a him fekete rigók, amint riválsukat üldözik, miközben ücsögő páruk máskor a betolakodó tojókat zavarja el. A vörösbegyek néha halálukig harcolnak a területükért vagy a párjukért. Többnyire azonban a rituális viselkedés biztosítja, hogy elkerüljék a súlyos sérülést. A him vörösbegyek felfelé nyújtják a fejüket és vörös begyüket mutogatják, oldalra billelve, fenyegető pózban. A „gyengébb” madár általában elismeri a vereségét és távozik, mielőtt harca kerülne a sor. Még a kolóniában élő madarak is védik a területüket – általában csak fészkek közvetlen környékét – és állandóan versengenek a forrásokért. A vetési varjak, ha alkalmuk nyílik rá, fészkeanyagot lopnak a szomszédjuktól. Az erős párok szokatlanul nagy fészket építenek, ezzel jelzik magas pozíciójukat.

Csoportdinamika

Sok madár magányosan él, és a szaporodás alkalmával le kell győzniük természetes távolságtartásukat a partnerrel szemben; mások viszont állandóan zajos kapcsolatot tartanak egymással. Ennek okai nem teljesen világosak: az olyan fajok esetében, mint a szulák és a verebek, a vizsgálók azt mutatják, hogy a nagy, népes kolóniákban fészkelő madarak szaporodási céljai

MADARAK TERRITÓRIUMA

A territórium nagysága fajonként eltérő.

Macskabagoly	25–30 hektár	A macskabagoly nagy territóriumát egész életén fenntartja. Isemri a teret és környékét tájékozódik éjszaka is.
Vörösbegy	1–1,5 hektár	A vörösbegy him és tojó télen külön territóriumot tart fenn, de fészkeléskor közös revírnél élnek.
Fekete rigó	0,5–1 hektár	A fekete rigók a fészkelési időszakban mindig hűvösen védelmezik territóriumukat, de télen ábbahagyják.
Seregély	1 m ²	A seregélyek védik fészkeiket közvetlen környékét, de nagy csapatokban együtt táplálkoznak.
Sarlósfecské	Csak a fészek	A sarlósfecskék fészkeiket mindig védelmezik, de nem jönnek a talajig. A levegőben nincs territóriumuk.

jobbak, mint a kisebb telepeken élőké. A telep valószínűleg nagyobb védelmet nyújt a ragadozókkal szemben, de némely fajok egyedeinek egyszerűen szükségük van a társas kötődésre. A szuláknál ez a viselkedés rendkívül szélsőséges; annyira erős bennük a társas hajlam, hogy az újonnan érkezők inkább fészkelésre alkalmatlan helyeket választanak szorosan a többi-

Seregélycsapat gyülekezik sötétedéskor az éjszakai pihenőre (balra). Nyár végén együtt üldöztetik, és szabadulniuk megkísérik. Télen hűvös hangokkal jelzik a gyülekezést a pihenőre szüneteltető (lent).

Az első madarak odúkat a földbe ásó dugók. A pusztai csókák dugólyos állatok, amikor táplálékért indulnak az hirtelen.

A tollázkodással a madarak először az olyan állatokhoz, mint a sárgarépa és az árka. A karvalyok mindig szívesen tartják a tollukat.

A napföldi rétek a pusztai csókák először a tollukat a tollukat, így a madár könnyebben elmozdít a tollukat.

A fűrészes még réteket is. A madár a fűrészes réteket a tollukat a tollukat, így a madár könnyebben elmozdít a tollukat.

Csoportos táplálkozás

Némely madarak különösen táplálkoznak. A kenderkék például az időszakosan és helyenként nagy tömegben élő magvakat fogyasztják. Nincs is természetük, mivel egy állandó terület képtelen volna kielégíteni szükségleteiket. E helyett a kenderkék táplálékot csoportosan állnak, ami előnyös számukra, mert több szemmel korábban és biztonságban tudják észlelni a tapadásokat, mint egyetlen egyed magában.

Vannak olyan madarak is, amelyek aktívan vadik területükre a főzékben időszakban, azon túl viszont együttműködnek. Ilyenek a kék, a sárga, a fenyves és má cingrik, melyek télen csoportokba verődve költésükre az erdőben és a kertekben táplálékot keresve. A csoportok minden egyednek előnyös, mivel együtt sokkal több fűrészes a gyér táplálékforrásokat, mint egyedül. A koronás és dombozós varjúkhoz hasonló nagyfajta madarak télen csoportosan élelnek, kihasználják egymás meletti, és valószínűleg elűzik egymástól a jó táplálékforrásokat a rendszeres találkozásukon.

Tollázkodás és karbantartás

Amikor nem táplálkoznak, a madarak igen sok időt töltenek tollazatuk ápolásával, ami a repülés és a hőszigetelés miatt egyformán fontos. A horgok és a sűrűk, amelyek őszekig csólyák a többre igából kinyúló szarvakat (ld. 19. o.) a napi igénybevételel kiakadnak, ezért a madarak a csólyáival segítségével újra össze kell tapasztani. A tollazatuk során a madarak csólyákat rendszeresen a farkcsontnyúgukhoz dörzsölik, és a benne természetesen olyan viaszos anyagok a tollaknak. Ez a piros anyag.

A portföldi elvárnja a molnárécske olyan jól alkalmazkodott az épületek északi felületéhez, így jól él a tollukat a tollukat.

TÁPLÁLKOZÁSI VISELKEDÉS: AZ ÉNEKES RIGÓ

Az énekes rigók gyakran táplálkoznak nagyobb kertekben, ahol gyep és néhány bokor is van. Nedves, laza talajt igényelnek, amelyből ki tudják húzni a földigisztát. A gyep erre ideális hely. Amikor a giszták mélyebbre húzódnak a földben, az énekes rigók inkább csigákat fogyasztanak. Egyes vidékeken, ahol a kertekben kevés a csiga, a rigók kijárnak a közeli erdőbe táplálkozni. Nyaranta gyakran hallhatók a hangos koppanások vagy csattanások, melyek a csigaházak feltörését kísérik, amikor a madár kőhöz csapkodja őket. Az erdőirtások környékén a rigók kevés élelmet találnak, ezért kis számú fiókát nevelnek.

Táplálékkeresés közben az énekes rigó felfordítja a fejét, a mozgásokat figyel és fellel (baba). Némelyek, lábat emelkenni használva cibálja ki táplálékát a talajból (főbra).

Az énekes rigó a csigaházakat többször egymás után egy kőhöz, vagy a földhöz csapkodja, hogy feltörve hozzáférjen a csigához.

vízhatlanná teszi a tollazatot, és valószínűleg némi antibiotikus hatása is van. A madarak a fűrészesel elűzik a külső élősködőket, és eltávolítják restükről a szennyeződéseket; a többség egy pocsolóiban többen borzolja fel a tollazatát, egyesek viszont portföldöt vesznek, némelyek pedig a kémények füstjében „fűrészesnek”.

Alkalmazkodás az emberhez

A vörösbegyek már régen megtanulták, hogy az erdőben a gyökereket, gumókat turkáló vaddisznókat kövessék, mert így felcsipegethetik a földből kitűrt fengeket és lárvákat. Ezt a tudásukat a kertekben is kihasználják, és gyakran leskelődnek

A molnárécske olyan jól alkalmazkodott az épületek északi felületéhez, hogy Észak-Európában már csak nagyon kevés természetes költőhelye van. Európa délkelti részén még sziklás szurdokokban fészkel.

röppenésre készen az ásovál tevékenykedő kertész körül. Sok más madár is sikeresen alkalmazkodott az ember környezetéhez. A házi verebek és a seregélyek például a tetők alatt és a tornyokban fészkelnek, de a vörös vércsék, és – növekvő számban – a vándorsólymok is költenek a magas épületek párkányain a városokban. A galambok fűrészesekben vagy sziklaüregekben fészkelnek, de sokuk költ melléképületek réssein vagy romok között. A fehér gólyák keresik az ember községét, kéményeken, villany- vagy telefonoszlopok tetején kialakított emelvényeken fészkelnek. Még a vad vidékek madarai, például a havasi varjak is kihasználják az emberi tevékenységet, amikor a romok között, a kőbányákban vagy a bányák függőleges aknáiban fészkelnek. A sarlósfecskek már régóta elhagyták természetes fészkelőhelyeiket és ösztönösen elfoglalják az öreg épületek tűzfalainak üregeit.

Sok faj táplálékáról akarla-akaratlanul az ember gondoskodik: az ezüstúrnál kiaknázza a kikötők és a személtelpek csető hulladékát, a halászhajókat tengeri madarak tömegei követik a tengerbe dobott halakért és a hulladékért. Ragadozómadarak körözik az országutak fölött elüthő állatok tetemeit kutarva; sokuk kihasználja a városok felett keletkező fel szálló légáramlatokat, hogy a magasba emelkedjen, különösen a hosszú vonulás idején.

Kapcsolattartás hangokkal

A MADARAK HANGJA nyújtja a madarászoknak a legtöbb adatot a megfigyelt állatokról. A madárhangok elárulják, hol rejtőzködik a madár, segítenek a faj azonosításában; a gyakorlott fülnek még azt is feltárják, hogy éppen mit csinál az állat. A madárhangok megismeréséhez kitűnő segítséget nyújtanak a magnókazetták és CD-k, de természetesen nem helyettesítik a terepen szerzett tapasztalatokat.

Éneklő fekete rigó

A többi rigóhoz hasonlóan, ennek is dallamos éneke van, melyben a fája jelenző, lágy, fuvolózó hangok és egyedi strófák keverednek.

Madárhangok és dalok

A madárral a fajtársaknak szól. A madarak énekkel csalogatják párjukat és jelzik a territóriumuk határait, ezért a legtöbbet a fészkelési időszak előtt és alatt szólnak. Még a közeli rokonságban álló fajoknak is különbözik az éneke, ami nagy segítség a madarászoknak. A fűszfűzike tiszta, folyékony éneke és a csilpcsalpfűzike szaggatott, egyhangú strófái jól megkülönböztetik a két hasonló madarat. A madárhangok alapos ismerete lehetővé teszi a gyors azonosítást – különösen az olyan madarak esetében, mint a fülemülék, az ökörszem, valamint a cserregő, a foltos és a berki poszáta. A poszáta hangjuk alapján sokkal könnyebb felismerni, mint külsőjeiről.

A hívóhangok eltérnek az énektől: egyszerűbbek, és a madarak állandóan használják egymás között az információk átadására. Egyes hívóhangok csupán a táplálkozás vagy a repülés közbeni kapcsolattartást szolgálják. Bizonyos fajok hívóhangja nagyon jellegzetes, mint a keresztcsőrű kemény, fémcs. „gip, gip”, vagy a tengelic szétfolyó „cvitt-

vitt-vitt” hangja, másoké viszont, a kék és a széncingé „szi-szi” vagy „csi-csi-csit” hívóhangjaihoz hasonlóan, nem nagyon használhatók a határozásban. A hívóhangok segítségével még az egyébként összetéveszthető madarakat azonosítani lehet: hasonlítsuk össze a sárgafejű királyka magas, de erőteljes „cí-cí-cí-cí-cí-cí” hívóhangját az őzapó élesebb, de kifejezőbb „zfi-zifri” hangjával, vagy a fűszfűzike lágy „hü-ü” hangját a csilpcsalpfűzike határozottabb „vfiüd” kiáltásával. A szalonkafélék repülés közben hallott hívóhangjaikról azonosíthatjuk, sőt, így még a kevert csapatok fajai is felismerhetők – például a sarlós partfutók csicseregő hangjai a havasi partfutók magas, pirregő trillái között. A hegyi billegető érees „csik” kiáltása vagy a barázdabillegető „csiz-it” hangja nemcsak azonosító bélyeg, hanem a megfigyelőt arra készteti, hogy felnézzen. Hívóhangok nélkül ezeket a madarakat észre sem vennénk.

A madarak vészhangjainak ismerete ragadozók jelenlétét jelzi a tapasztalt madarászoknak: a kék cingék pl. magas, éles kiáltással figyelmeztetik társaikat a karvaly közeledtére.

Az erdei szürkebegy éneke kellemes, gyors csicseregés, de hiányzik belőle a rigóéra vagy a vöröshegyre jellemző dallamosság és az ökörszem erőteljes trillái: kissé lapos és jellegtelen.

A fülemüle éneke gyakran hallható a rejtékből. Dala néha tövra és befogzelen. Az áradó fülemüleknek változatos hangerejét dallamok sorából, csergő fűttyökkel és hirtelen hajlításokból áll, melyeket más madaraktól alig lehet tapasztalni.

Az ökörszem odaadással, és természetesen képest nagy hangerővel és énekel, egész teste remeg az erőlködéstől. Csergő, csicseregés éneke jellegzetes, de az utolsó, kemény trilla a legjobban azonosító bélyege.

Lokalizálás hangok révén

Zárt élőhelyeken, például erdőben vagy kerti utakon, parkokon átvezető ösvények mentén könnyebb meghallani a madarakat, mint meglátni. Bármely évszakban, ha átsétálunk egy erdőn, gyakran állunk meg és hosszan fűleljünk: sokkal könnyebb meghallani a madarak hangját, amikor nyugton maradunk, nem zizeg a ruhánk, nem csikorog a kavic a talpunk alatt.

Télen éles hívóhangok hívják fel figyelmünket a kóborló, tiplálék után kutató madárcsapatokra, az egyébként üres erdőben. Ősszel a vomuló poszáta hangja segíthet felfedezni egy-egy ritkaságot: ha nem is tudjuk azonosítani az éles „uiszt” kiáltáshoz tartozó vándorfűzikét, a szokotlan hang biztosan felkelti a kíváncsiságunkat.

A sűrű bozótban éneklő madarat a háromszögletű módszerrel lehet lokalizálni. A sűrűség körül több ponton hallgatósunk, és képzelt vonal mentén nézzük a hang irányába. Ahol ezek a vonalak metszik egymást, ott rejtőzik a madarak.

Késő tavasszal az erdészélet hajnalonként hallható madárhangok között feltehetően élmény. Ekkor minden énekesmadár, de még a galambok is egyszerre énekelnek, a harályok dobolnak, és mindez egy kihetetlenül változatos előadású áll össze.

A madárhangok leírása

Amikor egy ismeretlen madarat figyelünk meg, próbáljuk meg lejegyezni a hangját. Az így szerzett ismeretek fognak majd emlékeztetni később a hangokra. A zenei hangokkal ellentétben, a madárhangoknak nincsen egyezményes jelölési módja, ezért saját fülünkre és képzelőerőnkre van bízva, miként írjuk le őket, saját nyelvünkön, hangutánzó szavak segítségével. Egyes hangokat, például a füstös cinkő „csuit” fűttyentését vagy a fekete rigó „pink-pink” vészhangját könnyű átültetni írott nyelvre, de sok nyikorgást, fűttyentést és a bonyolult dallamú énekeket nem lehet leírni. Ennek ellenére, próbáljuk meg érzékeltetni a hang minőségét valamilyen formában. Használjunk nagy, vastag vagy dől betűket a hangerő vagy a hangsúly jelölésére. A hangok fölött emelkedő vagy süllyedő vonallal jelezzük a hangmagasság változásait.

A seregélyek énekét szívnai nem akoró lögy trillákkal, magas, fuvolózó fűttyökkel, változatos csicseregéssel, és érdes, rekedt kiáltásokkal lehet leírni. Más madarak énekeit is úgyesen utánozza.

A harályok mechanikai hangokat keltenek: a csőrükkel sebesen dobolnak a rezonáló ágakon. A zöld kiálló sokkal rendszeresebben dobol, mint a többi harály, viszont jellegzetes, messze hangzó, csergő, kacagászerű kiáltása van.

A mezei pacstírták a nászrepülésük során a nyílt térségek fölött, a magasban lebegve énekelnek. Annak ellenére, hogy a lebegés hatalmas energiát igényel, legálább 20 percig hallatja tiszta, dallamos, áradó éneket.

Élőhely

EGYES MADARAK szinte mindenütt láthatóak, mások viszont különleges élőhelyet igényelnek és ritkán fordulnak elő szűk környezetükön kívül, amelyhez alkalmazkodtak. A madárfajok zöme e két szélsőség között foglal helyet. Az egyes madárfajok élőhelyének ismerete segítséget nyújthat a határozásban, de vonuláskor szinte bármelyik madár felbukkanhat akárhol.

Nagy lilik
Ezek a madarak kényesek az élőhelyük megváltoztatásában: vizenyős, füves, édesvízi területekre van szükségük.

Változó környezet

A madarak élőhelye nem mindig állandó, a költözéssel például évszakraonként eltérő. A nagy lilik az északi tundra mocsaraiban költ, de a telet Nyugat- és Dél-Európa mezőgazdasági vidékein tölti. Magyarországon is árvonul, sőt, telet is. A nagy póling tőzeglápokon, vizenyős réteken, turjánokon költ, de a folyótorkolatokban telet. Sok más parti madár szintén a torkolatvidékeken tölti a telet, de a

tundrán fészkel. A kakukkok Európa nádasaiiban is lápiain rakják le tojásaikat, de az afrikai erdőkben és a szavannán telelnek. Még a Nyugat-Európában állandó madárnak számító réti pityer is változtatta élőhelyét: fátlan, füves területeken, lápokon, nedves réteken fészkel, a mezőgazdasági területeken és a tengerparton telet, majd tavasszal visszatér költőhelyére. A hegyi billegetők is változtatják élőhelyüket: a gyors hegyi patakok partján költenek és a különféle édesviziek mellett telelnek, beleértve a városi parkok tavait vagy a házak pocsolóit.

Ez az évszakai élőhelyesére lehetővé teszi, hogy a madarak a különböző helyeken rendelkezésre álló, eltérő táplálékforrásokat egész évben kihasználják. Más madarak eltérő stratégiát követnek táplálék-ínség idején – helyben maradnak, de változtatnak a táplálkozásukon: a barátságos nyáron rovarrevő, de mivel télen Európában marad, akkor kénytelen bogycókat enni.

A vonulók élőhelyei

Ősszel, a vonuló poszátafélék, például a kis poszáták és a kerti poszáták bogycókat fogyasztásával töltek fel zsírtartalékaikat a hosszú repüléshez szükséges energiával. Akkortájt gyakoriak a kertekben, amint a lonc és a bodza édes bogycóiból táplálkoznak. A fariati vándorok szinte minden tengerparti élőhelyen láthatóak, ahol leszállnak megpihenni és táplálkozni a hosszú tengeri út előtt vagy után. Ezek a helyek kitűnő madármegfigyelő pontok.

Szigorú igények

A madarak többsége élőhelyét tekintve tág tűréssű, de egyesek nagyon különleges körülményeket igényelnek, és ha nem kapják meg, azonnal el-tűnnek a vidékről. A haris a hagyományos kaszálórétkekhöz hasonló, magasfűvű területeken fészkel, de tavasszal, amikor a fű még alacsony, szüksége van rejtkehelyül magasabb növényzetre, például a zombékos csalánosokra.

A gyöngybagolyoknak nemcsak egy megfelelő odvas fa, torony vagy romos épület szükséges a költéshez, de a territóriumán belül még további üregek-re is számot tart, ahol nappal védedten pihenhet, és a közelben megfelelő táplálkozóhelyeknek kell lennie.

Míg a szürke gém és a tőkés réce szinte bármilyen vízparton megél a nagyvárosi tavaktól a folyótorkolatokig, a vízrigó csak a tiszta, gyorsfolyású hegyi patakok mellett fordul elő, ahol a víz fölé hajló fák találhatók. Szüksége van még sziklákra és vízesésekre vagy hidakra, melyek alatt fészkelhet. A jégmadár többféle vízparti élőhelyen előfordul, de szüksége van meredek partfalra, ahol fészekodóját elkészítheti. A csörgő réce és a kanalas réce a sekély vízben táplál-

A rózsás flamingók szélsőségesen alkalmazkodott madarak: lábuk és nyakuk nagyon hosszú, különleges alakú csőrüket fejletlen forditva szűrőgépek ki a sós vízből az apró rákokat és lávákat. Ezzel a csőrrel csak a sekély vízben tudnak táplálkozni.

Haris

Egyes fajok veszélyeztetetté válnak, amikor élőhelyük területe lecsökken. A haris egykor gyakori volt a magasfűvű kaszálóréteken (lent). A gazdálkodási mód változásával, a füvet korábban lekaszálják, és silőzzák (balra), ezért a haris nem tud szaporodni és egyedyszáma katasztrofálisan lecsökkent.

kozik, de ott találhatók nagyobb számban, ahol a tő vagy a víztározó vízszintje nyáron jelentősen lecsökken és széles sávban, sűrű növényzet nő a part mentén. Amikor ez a terület össze újra víz alá kerül, hatalmas mennyiségű mag kerül a vízbe, amit a récék eltogyaszthatnak.

A madarak élőhelyi igényeinek ismeretében a madarász egész évre előre meg tudja jósolni, hogy hol találhatók nagyobb számban az egyes madárfajok. Ennek alapján megkülönböztethetjük egymástól a külsőleg annyira hasonló fajokat is, mint a réti és az erdei pityer vagy a sárga és a hegyi billegető, melyek nagyon eltérő élőhelyeket foglalnak el (ld. szemben).

A hasonló fajok élőhelyük alapján is megkülönböztethető. A réti pityer (jobbna) kopár vidékeken, az erdei pityer (jobbna, távolabbi nyílt területeken, de fák közelében él.

A sárga billegető (jobbna) nedves, zombékos területeken, szikeeken él, míg a hasonló hegyi billegető (jobbna, távolabbi) sziklás partokon táplálkozik.

A kerti rozsdafarkú (jobbna) tölgyfaerdőben fészkel, míg a hasonló házi rozsdafarkú (jobbna, távolabbi) sziklás területeken, épületek repedéseiben költ.

A nagy kárókatona (jobbna) egyaránt otthon van az édes és a sós vízben is; az útszéles kárókatona (jobbna, távolabbi) csak a sziklás tengerpartokon fordul elő.

Madárhatározó könyvek/kiadványok

- A terepen is jól használható színes ábrák a madárfaj felismeréséhez, rövid szöveges leírás hol, mikor látható faj

Internetes portálok

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai>

Részletes leírások, rajzok, képek, videók, hangok, hazai előfordulás, gyűrzési adatok, védelmi javaslatok

The screenshot shows a web browser window displaying the website www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-carcar. The page is titled "Tengelic" and features a large photograph of a Goldfinch (Tengelic) perched on a pine branch. Below the photo, there is a search bar and a table of contents. The table of contents lists various sections: "Leírás és életmód", "Előfordulás és állományainak helyzete", "Madárgyűrzési adatok", "Védelem", and "Media". The "Leírás és életmód" section is expanded, showing a detailed description of the bird's characteristics and its status as a protected species. The search bar is labeled "Kereső" and has a search button. The page also includes a "Betűrendes kereső" (Alphabetical search) section with a grid of letters from A to Z.

Címleap: Magyarország madarai > Tengelic >

Tengelic

© Orbán Zoltán - www.mme.hu

TARTALOM:

Leírás és életmód

Leírás és életmód

Előfordulás és állományainak helyzete

Madárgyűrzési adatok

Védelem

Media

Egyik legszínesebb és leggyakoribb pintyfélének. Szinte kizárólag csoportosan látni. A hideg idő beálltával gyakran találkozhatunk vele a madáretetőkön. Apró gyommagvakkal táplálkozik, de fókái étrendjét bogarakkal és hernyókkal egészíti ki. Nagyrészt állandó, de télen észak-déli irányú köbörlése is megfigyelhető. Régebben dekoratív külseje miatt kalitkamadárnak tartották, de már régóta védett faj.

Élőhelye, költése:

Betűrendes kereső

MAGYAR NÉV SZERINT

TUDOMÁNYOS NÉV SZERINT

A	B	C	D	E
F	G	H	I	J
K	L	M	N	O
P	R	S	T	U
V	W	X	Y	Z

Kereső

Keresés

Bűvülfélék

Vöcsökfélék

Karókatona-félék

Gödényfélék

Gémfélék

Összes megjelenítése

Madárhatározó Android/iOS alkalmazás

https://play.google.com/store/apps/details?id=hu.hps.madarhatarozo_app

- A 157 leggyakoribb hazai madárfaj felismerését képpel, szöveggel, hanggal segítő telefonos alkalmazás
- Lehetőség az megfigyelések feltöltésére a MAP adatbázisba

MADÁRHATÁROZÓ

MADÁRHATÁROZÓ

MEGFIGYELÉS RÖGZÍTÉSE

Farkaskölykök Ifjúsági
Egyesület

Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület

MADÁRHATÁROZÓ

EZ MI LEHET?

MADÁRLEXIKON

JÁTÉK

← EZ MI LEHET?

ALAK

RAGADOZÓSZERŰ

HOSSZÚ LÁBŰ
MADAR

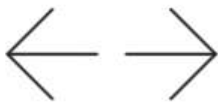

ENEKESMADÁRSZERŰ

TOLLAZAT SZÍNE

FEKETE

FEHÉR

ÉLŐHELY

FÁS ÉLŐHELY

VÍZ, VÍZPART

MEZŐGAZDASÁGI
TERÜLET

16 TALÁLAT

← EZ MI LEHET?

ALAK

RAGADOZÓSZERŰ

HOSSZÚ LÁBŰ
MADAR

ENEKESMADÁRSZERŰ

TOLLAZAT SZÍNE

SZÜRKE

VILÁGOSBARNÁ

SÁRGA

ÉLŐHELY

FÁS ÉLŐHELY

VÍZ, VÍZPART

MEZŐGAZDASÁGI
TERÜLET

5 TALÁLAT

BÍBIC

Kifejlett

Fészkelő, gyakori, vonuló
Galamb nagyságú. Nevét a kiáltásáról kapta. Jellemzőes bóbitája nagyon feltűnő. Nedvesebb területeken alacsony növényzetben, a talajon fészkel. Rovarokat, pókokat, magvakat eszik. A fiókáit fenyegető betolakodót jajongó kiáltásokkal, csapongó repüléssel ijeszti el. A Földközi-tenger nyugati részén telel.

Tudományos név **Vanellus vanellus**

Angol név **Northern Lapwing**

Család **Lilefélék - Charadriidae**

MADÁRLEXIKON

Kezdd el beírni a keresett madár nevét!

Bakcsó (felnőtt)

Bakcsó (fiatal)

Balkáni fakopáncs

Balkáni gerle

JÁTÉK

EZ MILYEN MADÁR?
TALÁLD KI!

5
pont

NAGY PÓLING

KERCERÉCE (TOJÓ)

FOGOLY

KÖVETKEZŐ KÉRDÉS

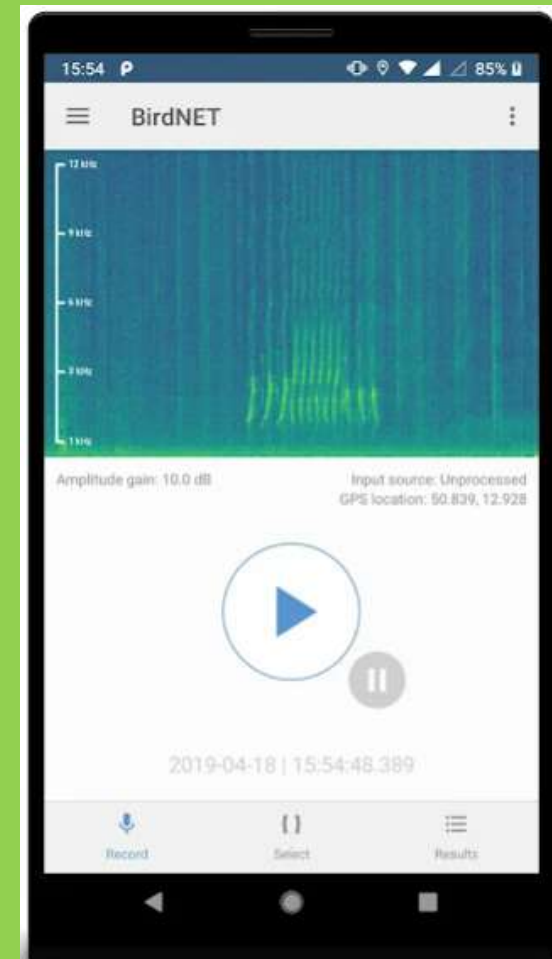

Madárhang felismerő applikáció

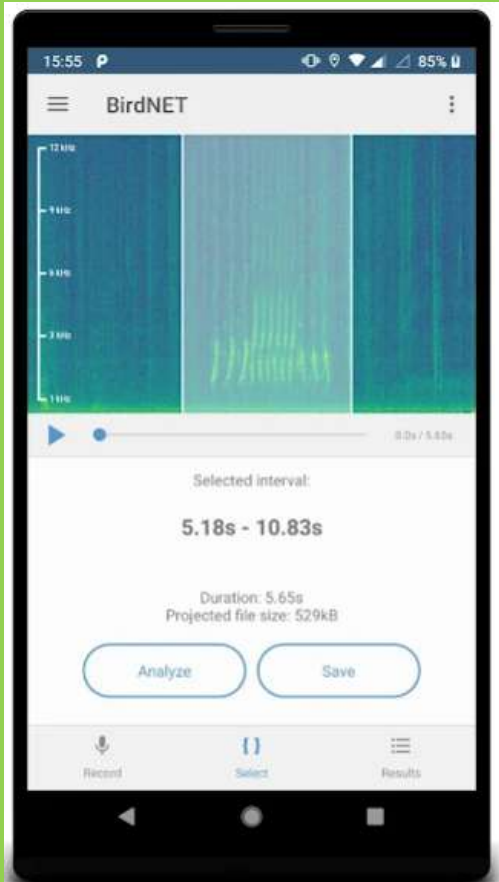
Android/iOS alkalmazás

BirdNET

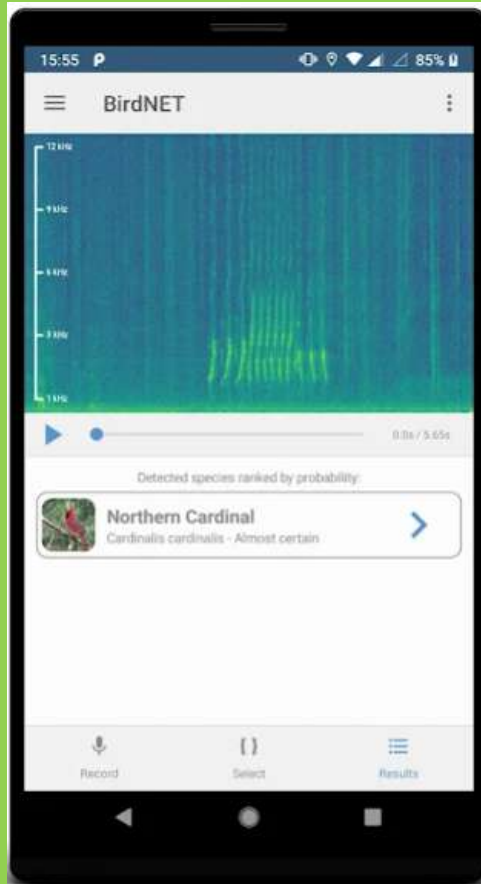
- Mobillal felvett madárhang alapján a faj azonosítása
- Magyar nyelvre is beállítható
- Azonosított fajról információk

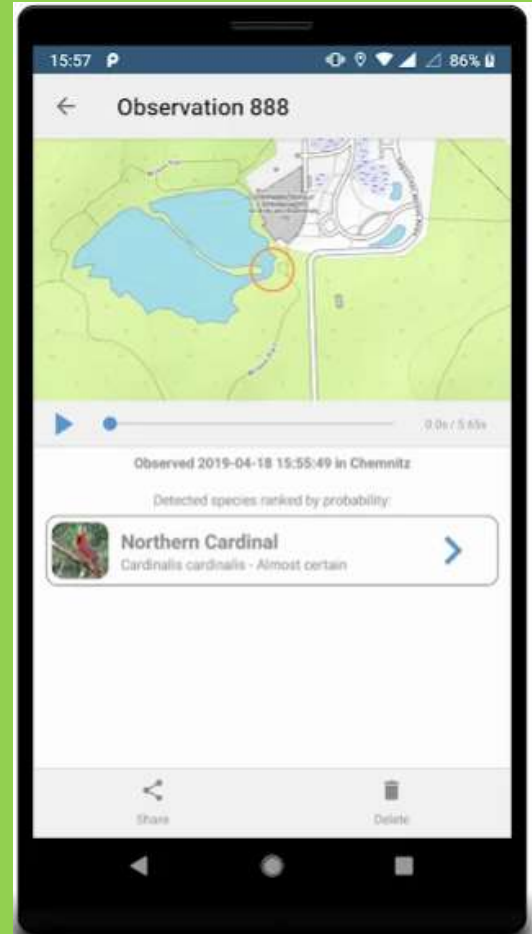
BirdNET

Select an interval if it looks interesting.

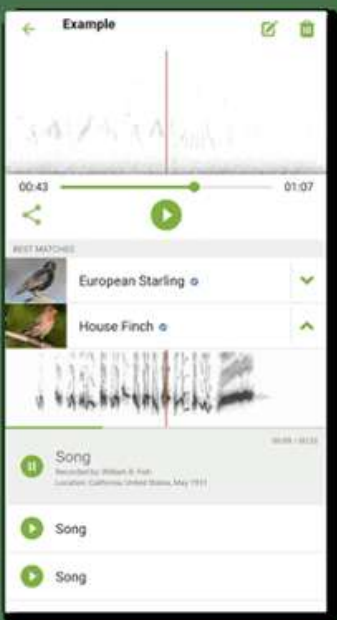
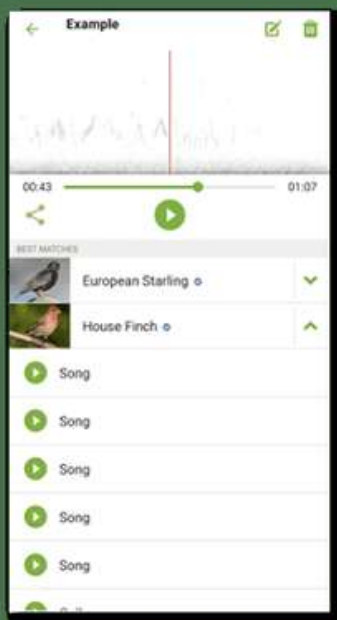
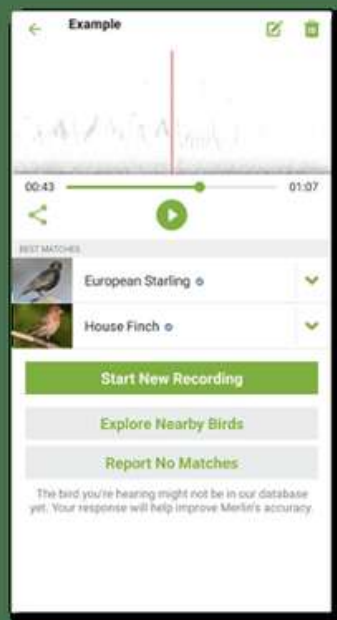
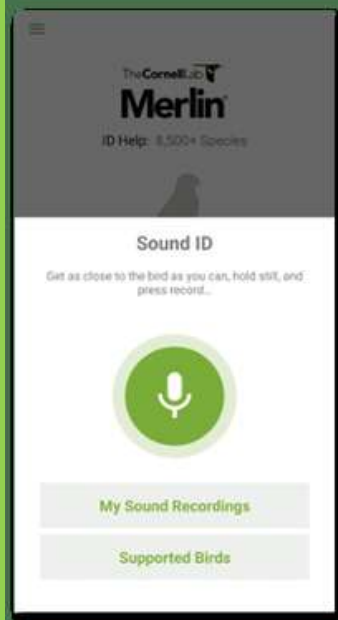
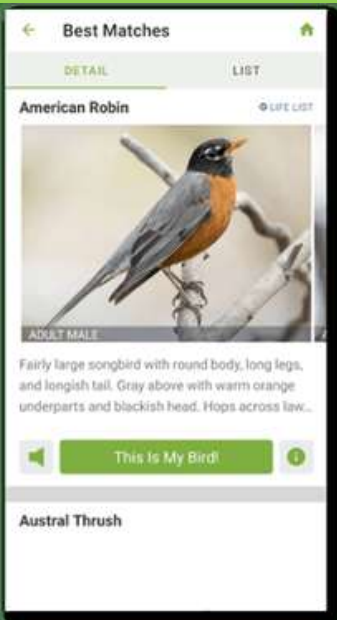
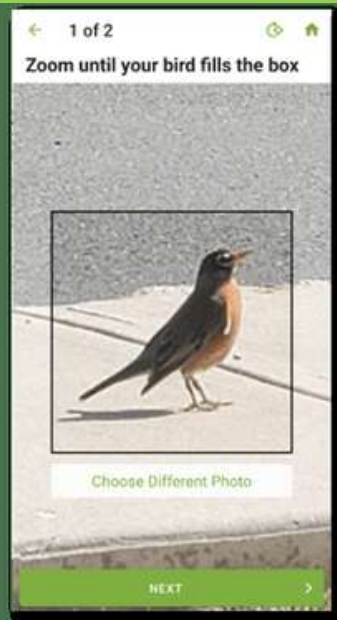
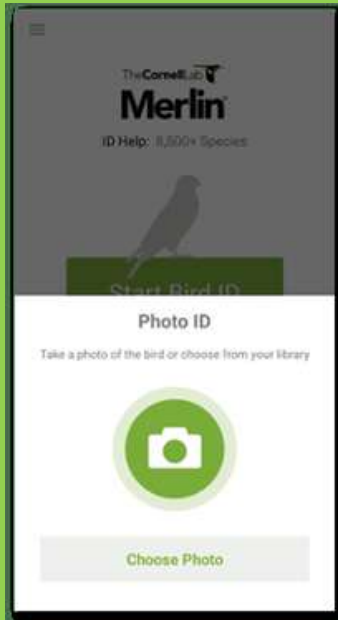

BirdNET will predict the most probable bird species.

Manage and share your BirdNET observations.

MERLIN

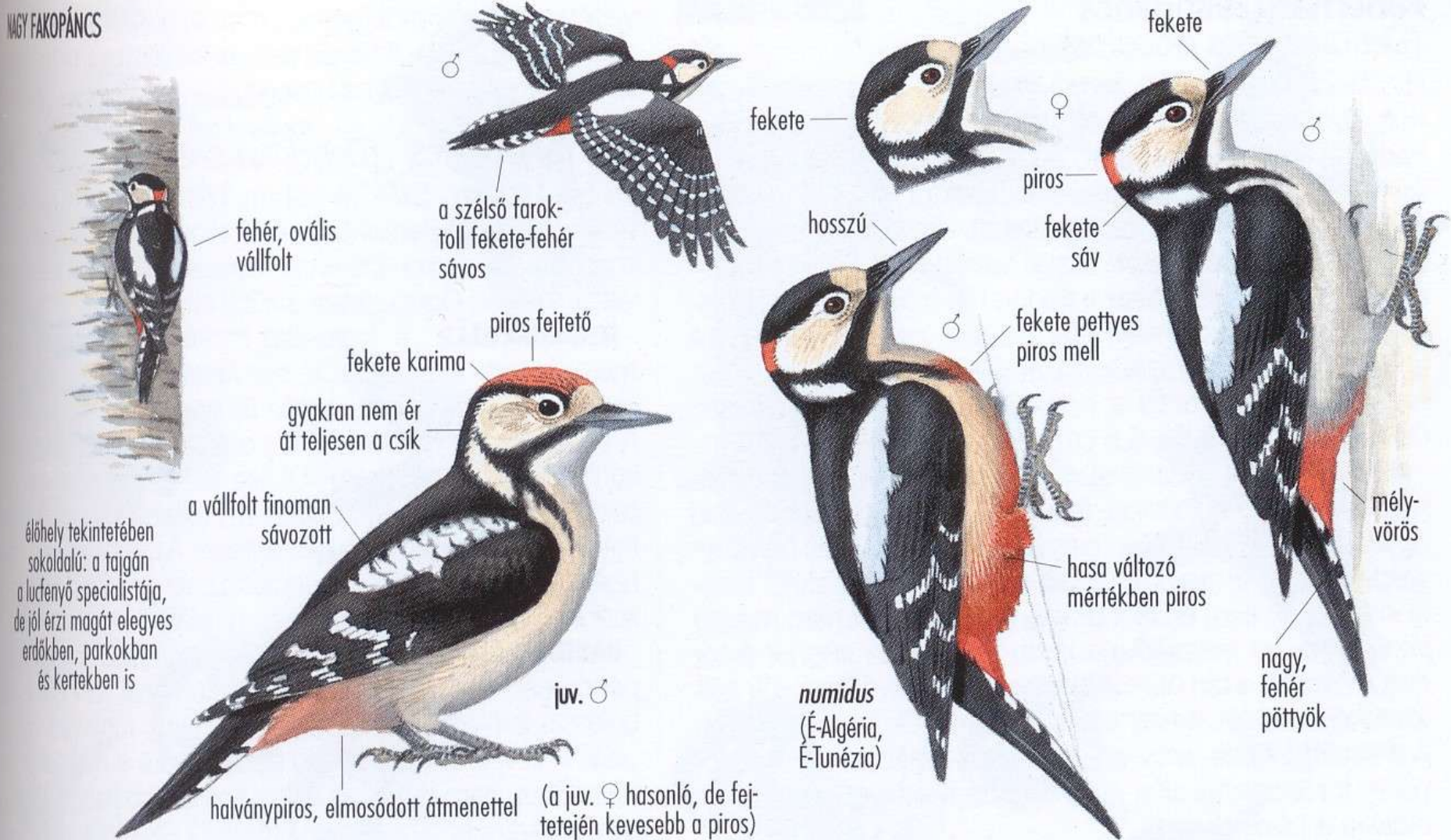
! az adott faj hangja jellemző, hang alapján is felismerhető a kezdők számára

Azon fajoknál ahol nincs ! jel ott a hangot tájékoztatásként adjuk meg.

Nagy fakopáncs

NAGY FAKOPÁNC S

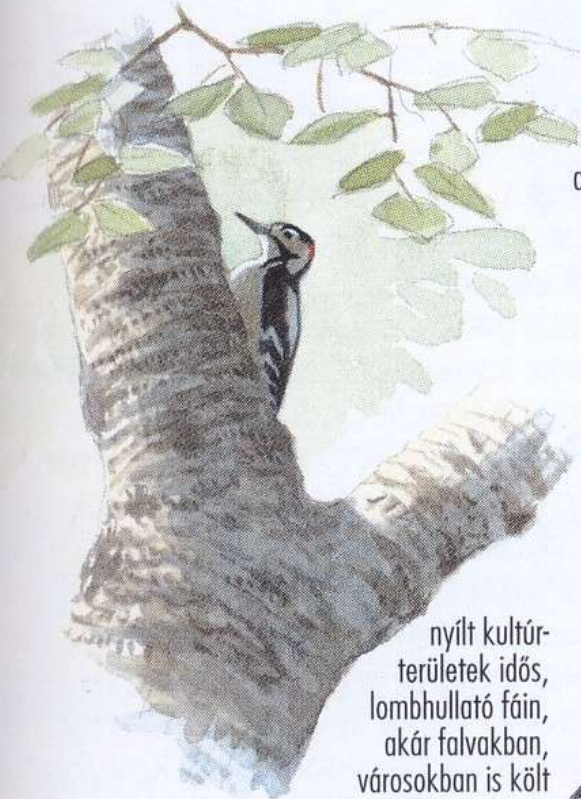
http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis_denmaj

<http://www.hbw.com/ibc/species/great-spotted-woodpecker-dendrocopos-major>

Balkáni fakopáncs

BALKÁNI FAKOPÁNC S

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-densyr>

<http://www.hbw.com/ibc/species/syrian-woodpecker-dendrocopos-syriacus>

Közép fakopáncs !

KÖZÉP FAKOPÁNCS

többnyire idős
fölgyesekben él

a nemek hasonlóak,
de a ♀ fejteteje kevésbé
élénkpiros és nem
nyúlik olyan
mélyen a tarkóra,
mint a hímé

kerek fej

nincs fekete
keresztcsáv

a bajuszszáv
nem éri el
a csőrt

sárgás árnyalatú,
csíkozott

kis csőr

halvány-
piros,
elmosó-
dott
szélű
folt

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-denmed>

<http://www.hbw.com/ibc/species/middle-spotted-woodpecker-dendrocopos-medijs>

Kis fakopáncs !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazu-denmin>

<http://www.hbw.com/ibc/species/lesser-spotted-woodpecker-dendrocopos-minor>

Zöld küllő !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-picvir>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-green-woodpecker-picus-viridis>

ZÖLD KÜLLŐ

Fekete harkály !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-drymar>

<http://www.hbw.com/ibc/species/black-woodpecker-dryocopus-martius>

Csúszka !

CSUSZKAFÉLEK 323

CSUSZKA

valamennyi csuszkafaj fejfelé lefelé is tud kúszni

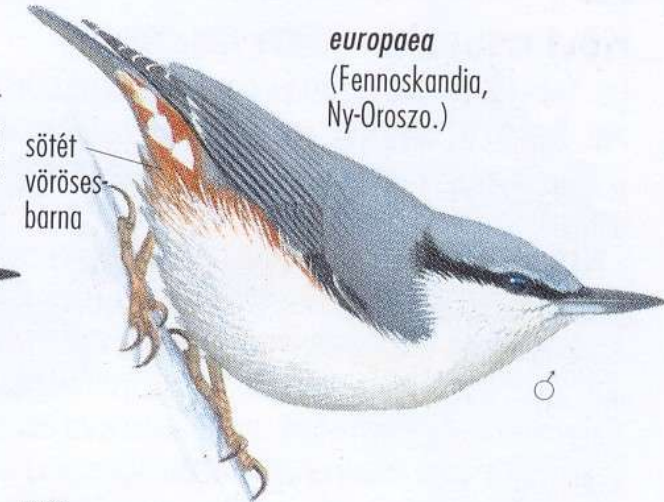
asiatica
(K-Oroszo., Szibéria)

kisebb kiterjedésű a vörösesbarna

fehér szemöldök-sáv, gyakran fehér homlok

kicsi, világos alfaj

♂

europaea
(Fennoskandia, Ny-Oroszo.)

sötét vörösesbarna

♂

caesia
(Európa nagy része)

♂

a mell és a has rozsdás krémszínű

a ♂ felismerhető sötét vörösesbarna fartájékáról

♀

europaea

rozsdás krémszínű testoldal

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-siteur>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-nuthatch-sitta-europaea>

Rövidkarmú fakusz !

HEGYI FAKUSZ

familiaris

(Fennoskandia,
K-Európa)

a tollvégek
szegélye
piszkos
fehér

fehér szemöldöksávja
„frissen mosottnak” látszik

meglehetősen
rövid

fehér

a szárnycsík
törése fekete
„derékszöget”
ad ki

jelentéktelen
szemöldöksáv

változó
hossz

hosszú
hátsó
karom

enyhe barnás
árnyalat

macroactyla és tsai
(Közép- és Ny-Európa,
Korzika, Olaszó.)

RÖVIDKARMÚ FAKUSZ

hosszú

kifejezett
fehér
hegy

rövid, hátsó
karom

kifejezett barnás
árnyalat

egyenletes
„fokok” a szárny-
csík szegélyén

DZ

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-cerbra>

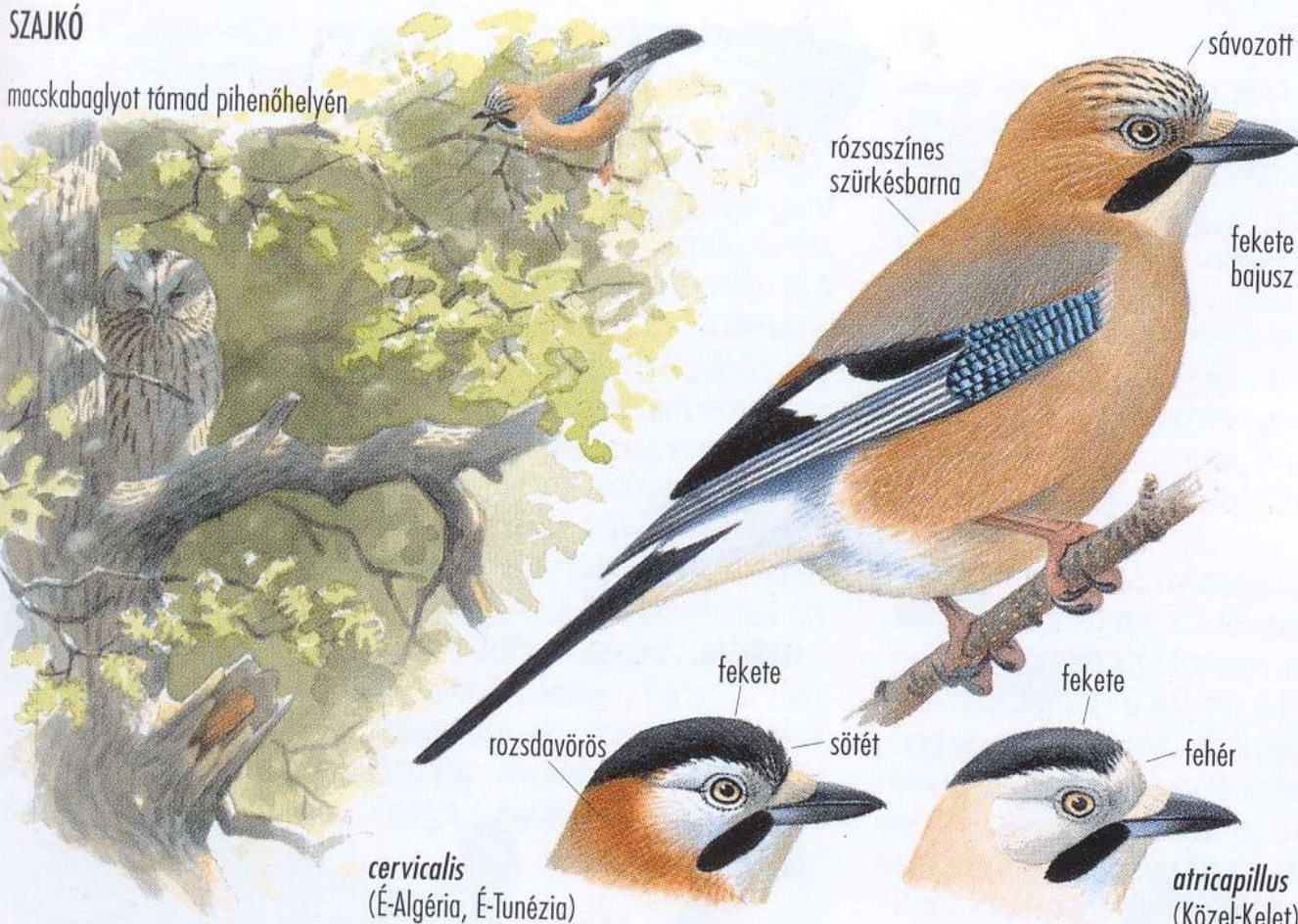
<http://www.hbw.com/ibc/species/short-toed-treecreeper-certhia-brachydactyla>

Szajkó !

SZAJKÓ

macskabaglyot támad pihenőhelyén

cervicalis
(É-Algéria, É-Tunézia)

atricapillus
(Közel-Kelet)

ÉSZAKI SZAJKÓ

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbasis-gargla>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-jay-garrulus-glandarius>

Csóka !

CSÓKA

VARRJÓFELEK 335

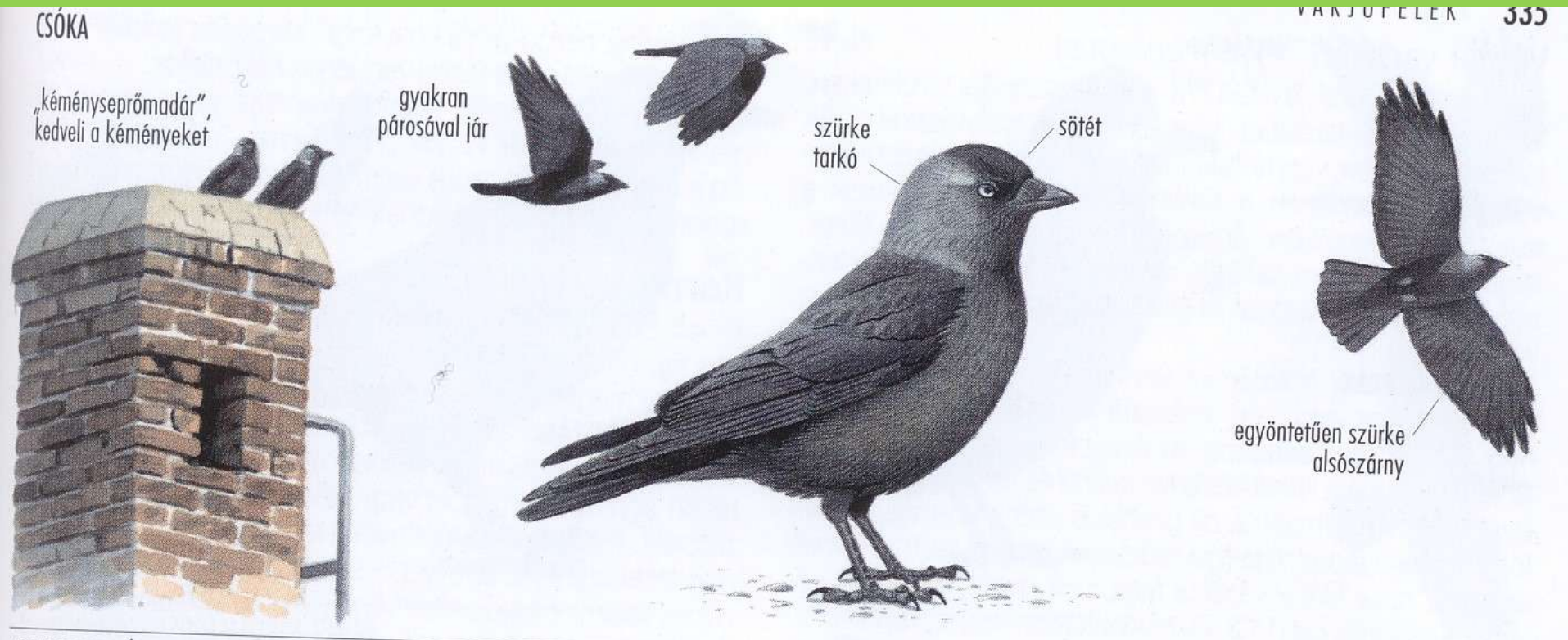
„kéményseprőmadár”,
kedveli a kéményeket

gyakran
párosával jár

szürke
tarkó

sötét

egyöntetűen szürke
alsószárny

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-cormon>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-jackdaw-corvus-monedula>

Holló !

HOLLÓ

a hollópár kényelmesen húz át a hegyvidéki erdő fölött; szárnyuk a kéztőnél enyhén behajlított

éneklő

viszonylag hosszú, keskeny és bizonyos szögben hegyesnek tűnő szárnyak

ék alakú

igen erőteljes

szirti sassal incselkedő hollók zsákmányra áhítoznak

DZ

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-corrax>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-raven-corvus-corax>

Szarka !

SZARKA

szarkafészek
gallyakból
és ágakból

a ♂ farka
általában
hosszabb a ♀-énál

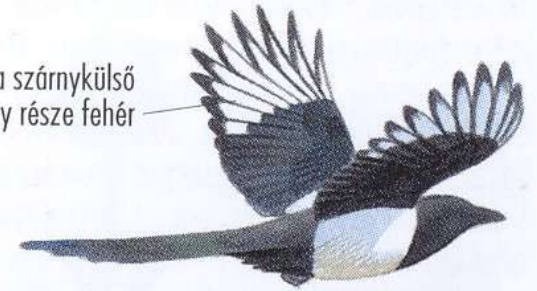
DZ

pica
(Európa)

a tollazat zöldes vagy kékes
csillama a ráeső fény szögétől
és a tollak állapotától is függ

a szárnykülső
nagy része fehér

hiányzik
a zöldes fény

a szem
mögött
a csupasz
bőr kék

mauritanica
(ÉNy-Afrika)

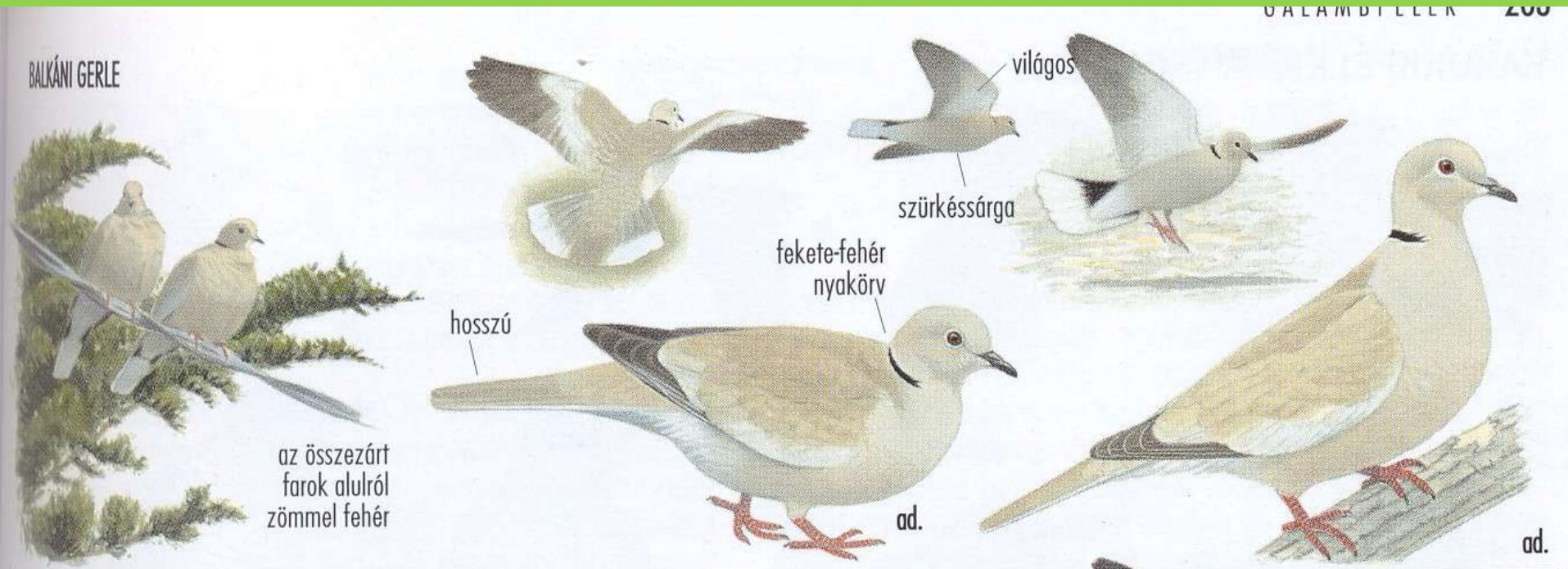
<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-picpic>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-magpie-pica-pica>

Vetési varjú !

Balkáni gerle !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-strdec>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-collared-dove-streptopelia-decaocto>

Ökörszem !

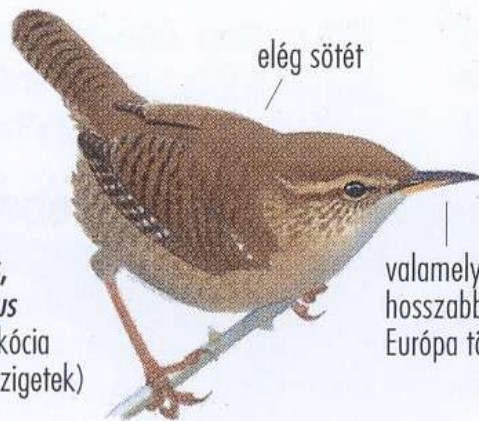

ÖKÖRSZEM

apró farkát felcsapja és gyakran ide-oda mozgatja

islandicus,
zetlandicus
(Izland, Skócia
környéki szigetek)

elég sötét

valamelyest
hosszabb, mint
Európa többi részén

(tipikus példány
a kontinensről)

éneke méretéhez képest hangos

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-trotro>

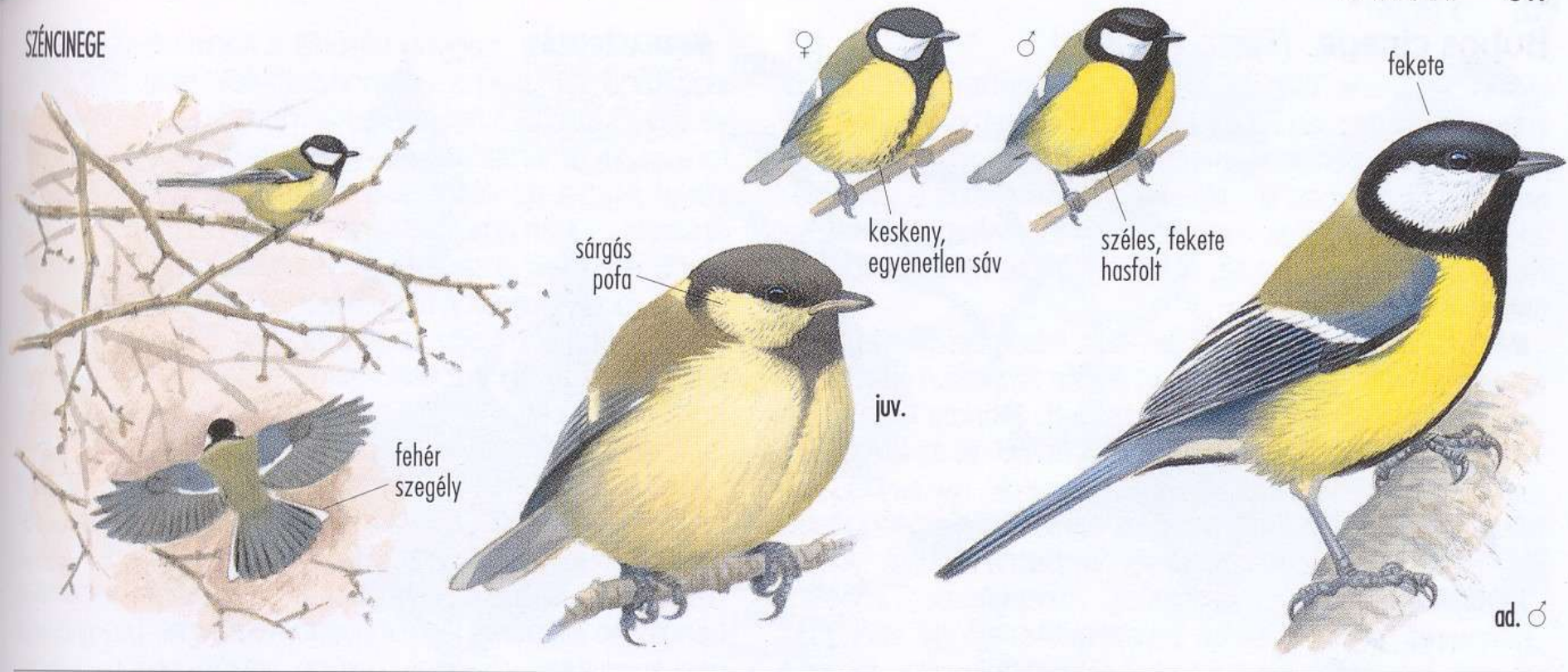
<http://www.hbw.com/ibc/species/northern-wren-troglodytes-troglodytes>

Szécinege !

CINEGÉK 317

SZÉNCINEGE

www.mme.hu

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-parmaj>

<http://www.hbw.com/ibc/species/great-tit-parus-major>

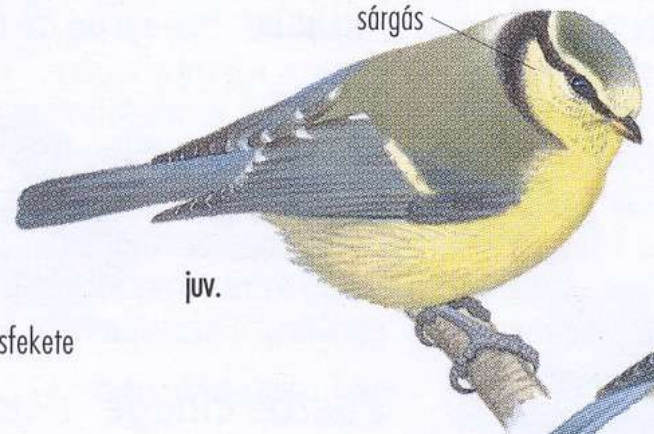
Kék cinege !

KÉK CINEGE

gyakran fejfelé lefelé lóg

sárgás

juv.

kék sapka

♀

nincs fehér

széles, kék „gallér”

kékesfekete

teneriffae
(Középső-Kanári-szk.)
sötét; hiányzik a szárnycsík (ad.); keskeny, fehér szemöldöksáv

kék

ultramarinus
(ÉNy-Afrika)

kevés fehér

hibrid kék cinege x lazúrcinege („pleskii”)

sötétkék

ad. ♂

tiszta fehér fejtető

LAZÚRCINEGE

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbasis-parcae>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-blue-tit-cyanistes-caeruleus>

Barátcinege !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazu-parpal>

<http://www.hbw.com/ibc/species/marsh-tit-poecile-palustris>

Őszapó !

ŐSZAPÓ

többnyire kis csapatokban látható, társas

a fejoldal feketén sávozott

fekete torokfolt

rövid

tephronotus
(Töröko.)

szürke

irbii
(D- és Közép-Ibéria)

piszkos fejoldal

sötét fejoldal

juv.

tiszta fehér

caudatus
(É-Európa)

ad.

fekete sáv

vörösesbarna

europaeus
(Közép-Európa)

ad.

(Ny-Európában a ssp. *rosaceus* hasonló, de melle sötétben pettyezett)

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbasis-aegcau>

<http://www.hbw.com/ibc/species/long-tailed-tit-aegithalos-caudatus>

Meggyvágó !

MEGGYVÁGÓ

csendben táplálkoznak a lombkoronában, elkerülik a figyelmet

DZ

ad. ♀ télen

csőre télen világos sárgásbarna

kékes-fekete szegélyek

ad. ♂ nyáron

fehér végű

igen nagy, kúpos, kékesfekete

széles, fehér csík

rövid

orr-nehéz

széles, fehér szegély

ad. ♂ nyáron

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-cocccoc>

<http://www.hbw.com/ibc/species/hawfinch-coccothraustes-coccothraustes>

Fácán !

a bonyolult földrajzi variációk Európában tovább kuszálódnak, ahol a betelepített állományban gyakran többféle alfaj keveredik

sok kínai fajt telepítettek be Európába vadászati céllal a középkortól, de valószínűleg már a rómaiak idején is

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-phacol>

<http://www.hbw.com/ibc/species/ring-necked-pheasant-phasianus-colchicus>

Egerészölyv

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-butbut>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-buzzard-buteo-buteo>

Karvaly

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazuis-accnis>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-sparrowhawk-accipiter-nisus>

Héja

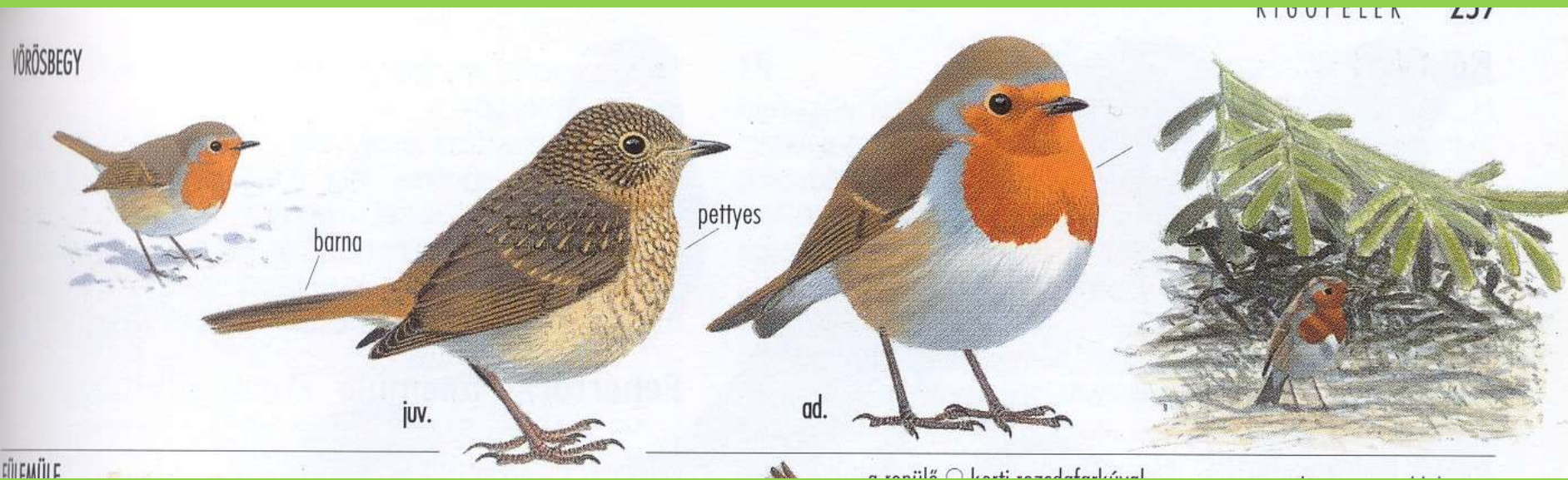

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-accgen>

<http://www.hbw.com/ibc/species/northern-goshawk-accipiter-gentilis>

Vörösbegy !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-erirub>

<http://www.hbw.com/ibc/species/european-robin-erithacus-rubecula>

Énekes rigó !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-turphi>

<http://www.hbw.com/ibc/species/song-thrush-turdus-philomelos>

ÉNEKES RIGÓ

a csigaházakat „köüllön” töri össze

éneklő madár

összehasonlításul fiatal feketerigó (fent), melle sötétebb vörösesbarna

rövid

narancs-sárga

egyszínű barna

terepen a kor-meghatározás nehéz; a nemek hasonlóak

mustásárga

nyílhegy alakú pettyek

Fekete rigó !

FEKETERIGÓ

világos
pettyek

♂

az imm. ♂ csőre
és orbitális gyűrűje
sötétebb, mint
az öregé

teljesen
sötét

tipikus juv.;
némelyek,
valószínűleg
♂-ek, sötétebbek

juv.

ad. ♀

barna,
csíkos

ad. ♂

tiszta sárga

a csőr télen
részlegesen
besötétedik

1. téli ♂

a szárny
enyhén barnás
árnyalatú

ad. ♂ nyáron

a szárny
teljesen fekete

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-turmer>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-blackbird-turdus-merula>

Házi veréb !

HÁZI VERÉB

♂ télen

szürke

vörösesbarna

világos

♂ nyáron

olasz veréb

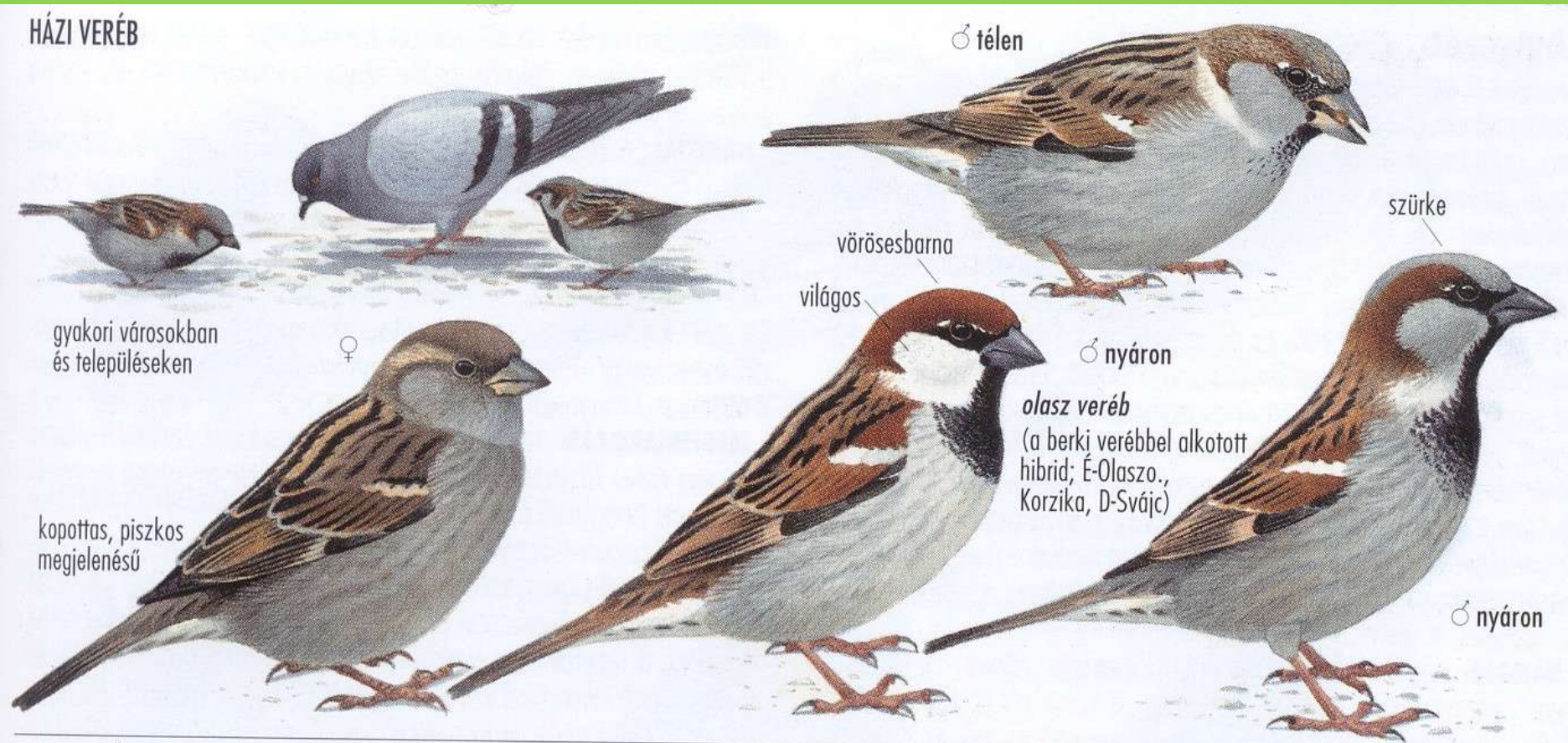
(a berki verébbel alkotott hibrid; É-Olaszo., Korzika, D-Svájc)

♂ nyáron

gyakori városokban és településeken

♀

kopottas, piszkos megjelenésű

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-pasdom>

<http://www.hbw.com/ibc/species/house-sparrow-passer-domesticus>

Mezei veréb !

MEZEI VERÉB

időnként mesterséges
odvakban is fészkel

juv.

sötét
pofafolt

vörösesbarna

tarlón táplálkozó mezei verebek

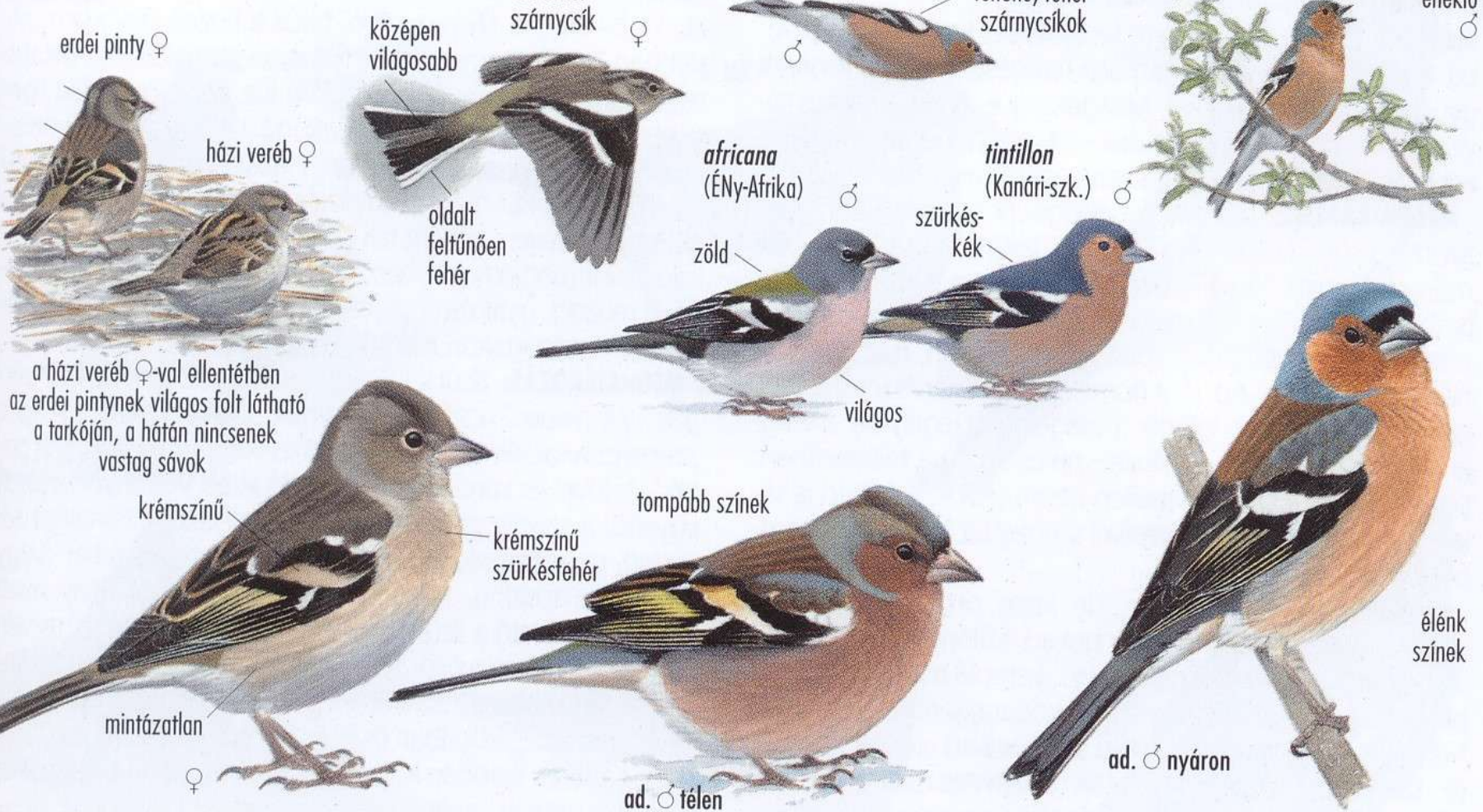
<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-pasmon>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-tree-sparrow-passer-montanus>

Erdei pinty !

ERDEI PINTY

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-fricoe>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-chaffinch-fringilla-coelebs>

Tengelic !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-carcar>

<http://www.hbw.com/ibc/species/european-goldfinch-carduelis-carduelis>

Zöldike !

ZÖLDIKE

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-carchl>

<http://www.hbw.com/ibc/species/european-greenfinch-carduelis-chloris>

Citromsármány !

CITROMSÁRMÁNY

gyakran világos tarkófolt

vörösesbarna

a kézevezők sárgával szegettek

1. téli ♀

általában legalább kevés sárgás árnyalat

ad. ♀ nyáron

ad. ♀ /
♂ télen

vörösesbarna

halvány-sárga

ad. ♂ nyáron

élénk-sárga

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-embcit>

<http://www.hbw.com/ibc/species/yellowhammer-emberiza-citrinella>

Örvös galamb !

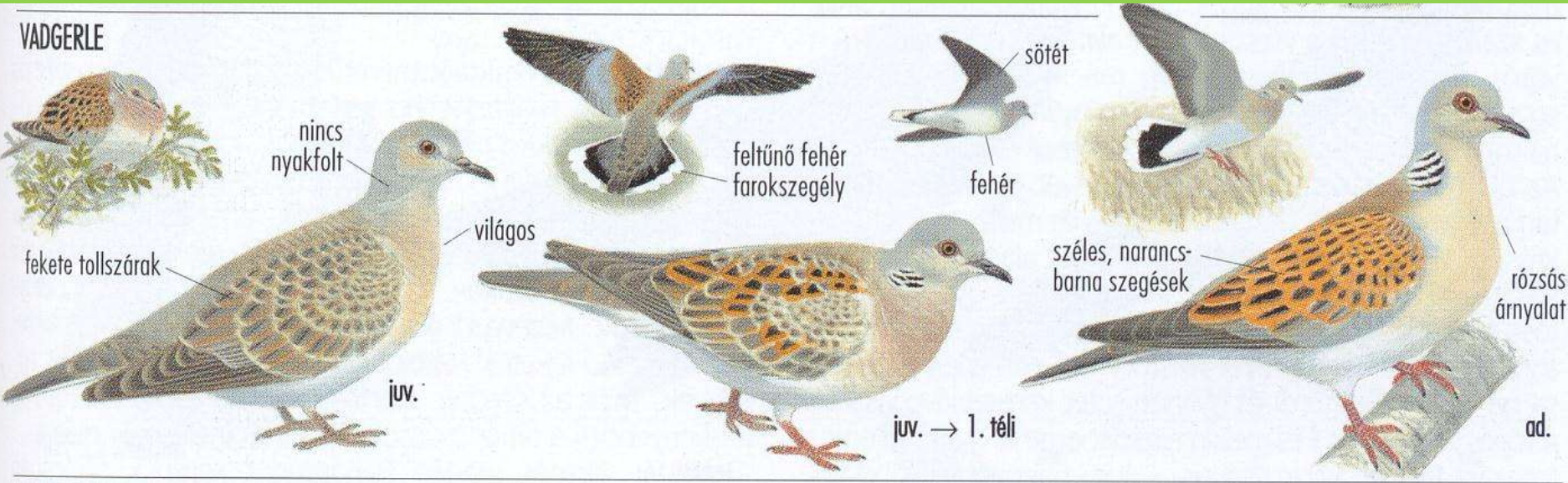

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-colpal>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-woodpigeon-columba-palumbus>

Vadgerle !

VADGERLE

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-strtur>

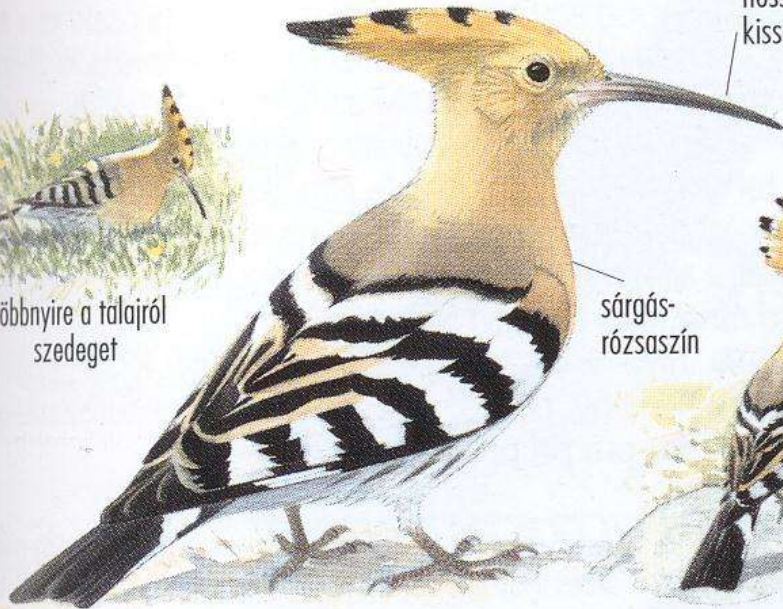
<http://www.hbw.com/ibc/species/european-turtle-dove-streptopelia-turtur>

Búbos banka ! 🦉

BÚBOSBANKA

többnyire a talajról
szedeget

sárgás-
rózsaszín

hosszú, keskeny,
kissé lehajló

bóbitáját
közvetlenül
leszállás után
felmeresztí
(balra)

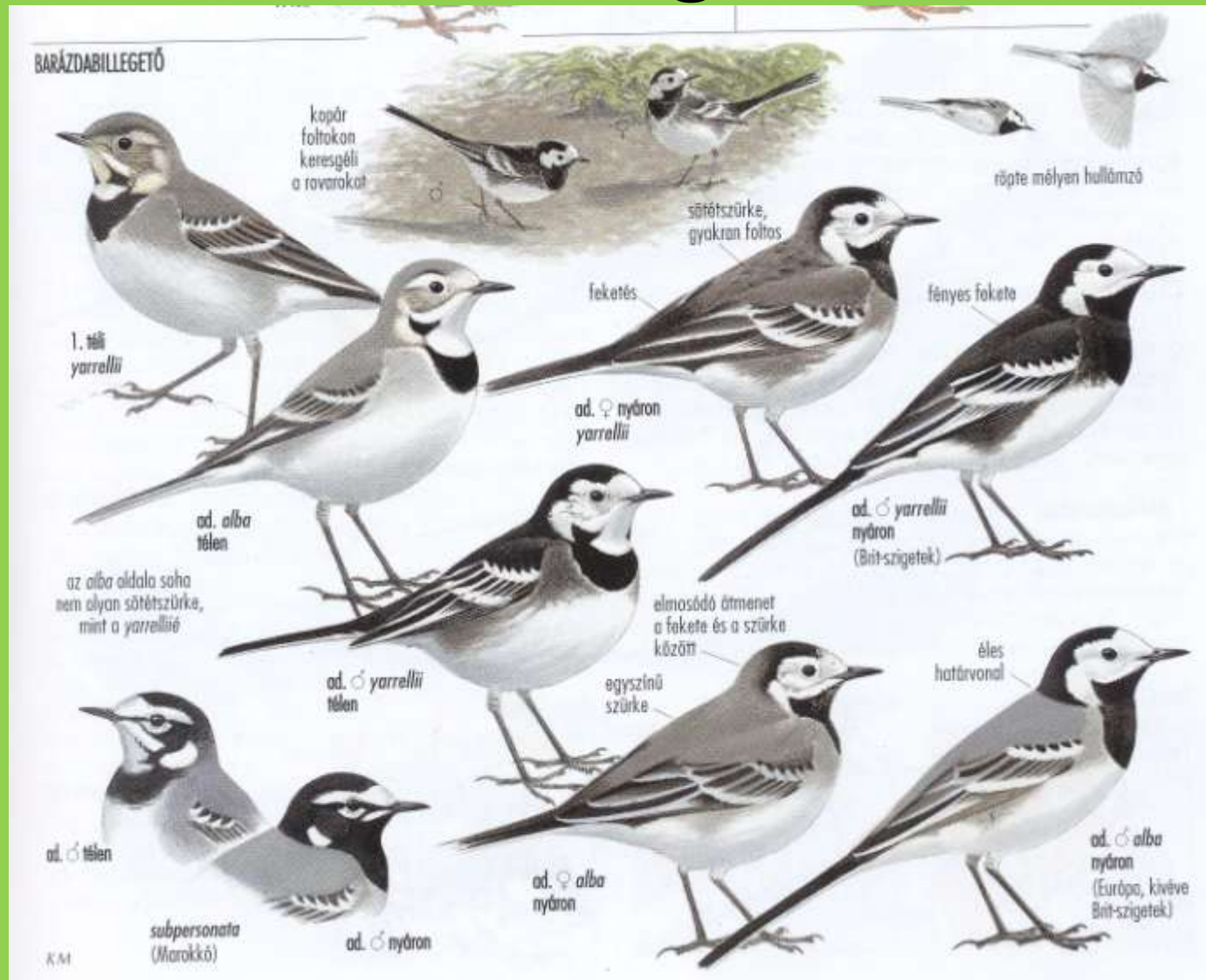

széles, tompa,
tarka szárny, röpte
csapongó

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-upuepo>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-hoopoe-upupa-epops>

Barázda billegető 📣

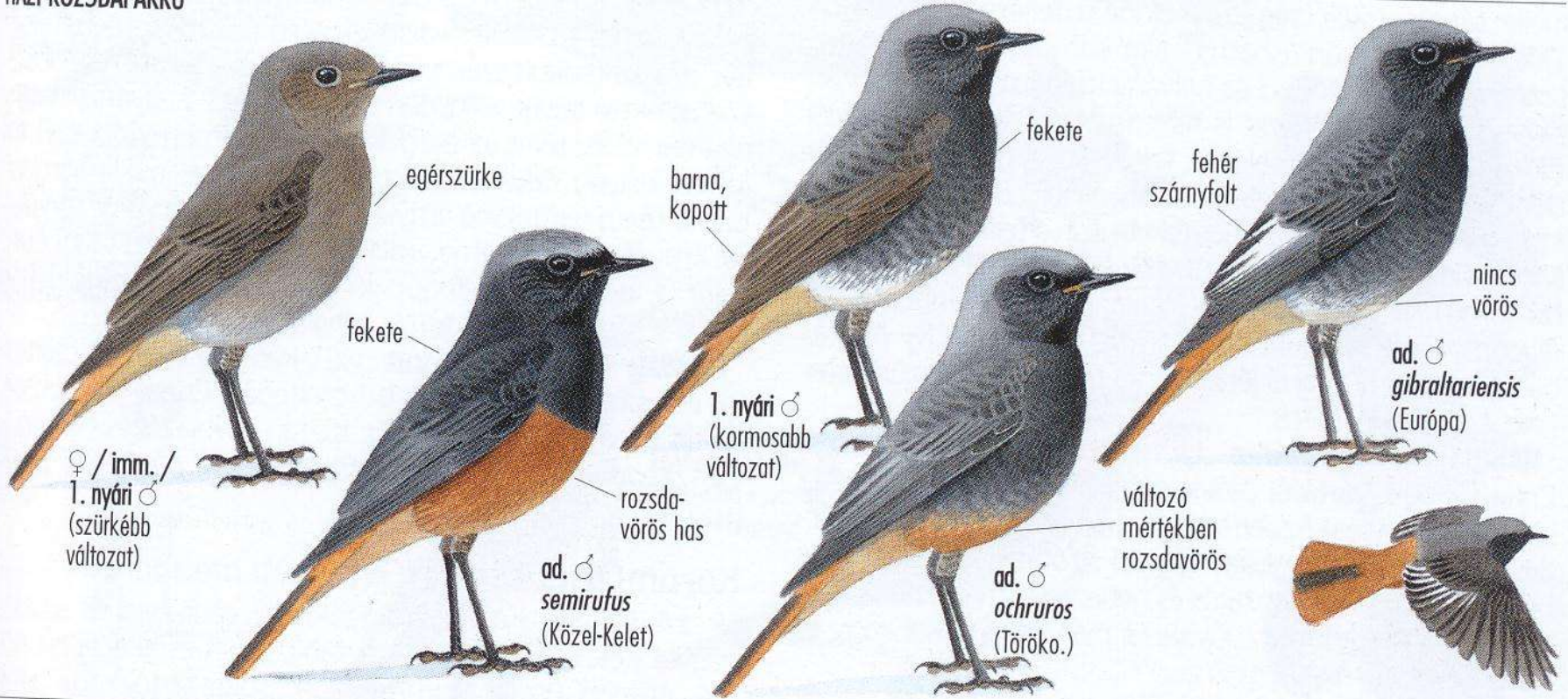
<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-motalb>

<http://www.hbw.com/ibc/species/white-wagtail-motacilla-alba>

Házi rozsdafarkú !

HÁZI ROZSDAFARKÚ

(K-Töröko., Kaukázus, Közel-Kelet)

GYÉMÁNTROZSDAFARKÚ

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbasis-phooch>

<http://www.hbw.com/ibc/species/black-redstart-phoenicurus-ochruros>

Barátposzáta !

BARÁTPOSZÁTA

vö. a barátcinegével,
amelynek világos arca
és fekete torokfoltja van

barát-
cinege

barátposzáta ♂

vörösesbarna

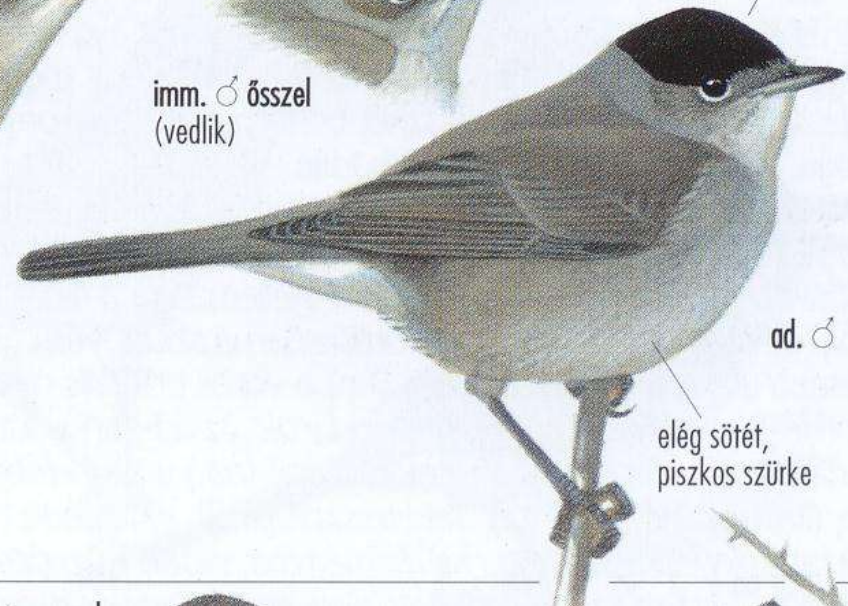

♀ / juv. ♂

imm. ♂ ősszel
(vedlik)

fekete

ad. ♂

elég sötét,
piszkos szürke

DALOS POSZÁTA

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-sylatr>

<http://www.hbw.com/ibc/species/blackcap-sylvia-atricapilla>

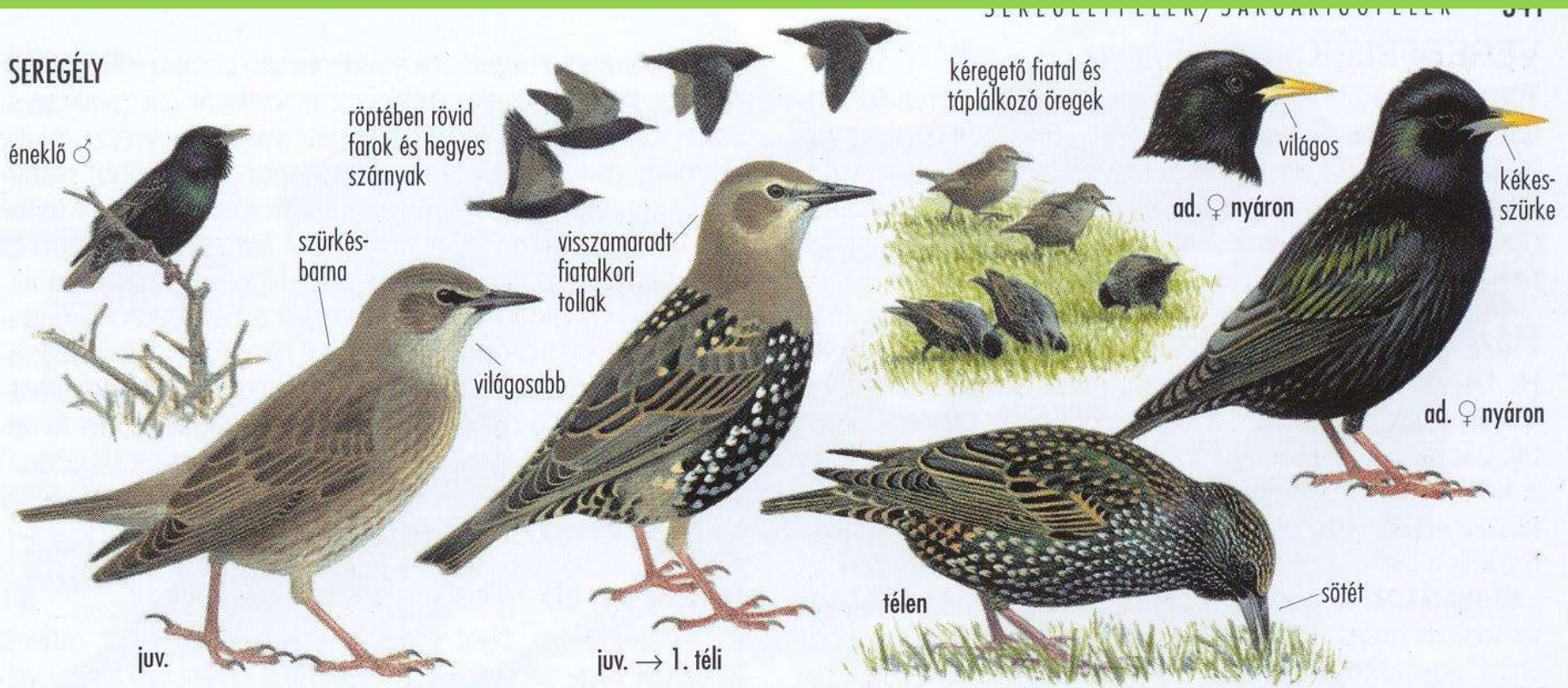
Csilp-csalp füzike !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-phycol>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-chiffchaff-phyloscopus-collybita>

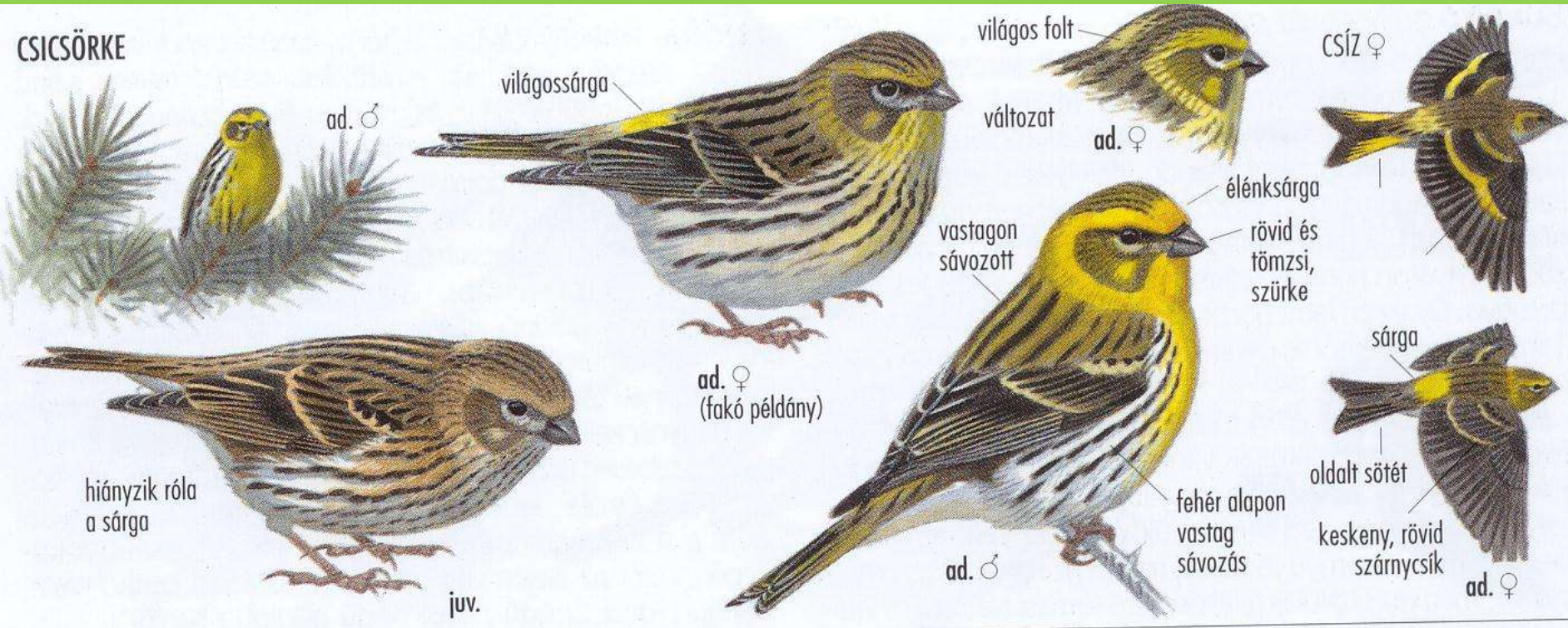
Seregély !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-stuvul>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-starling-sturnus-vulgaris>

Csicsörke !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-serser>

<http://www.hbw.com/ibc/species/european-serin-serinus-serinus>

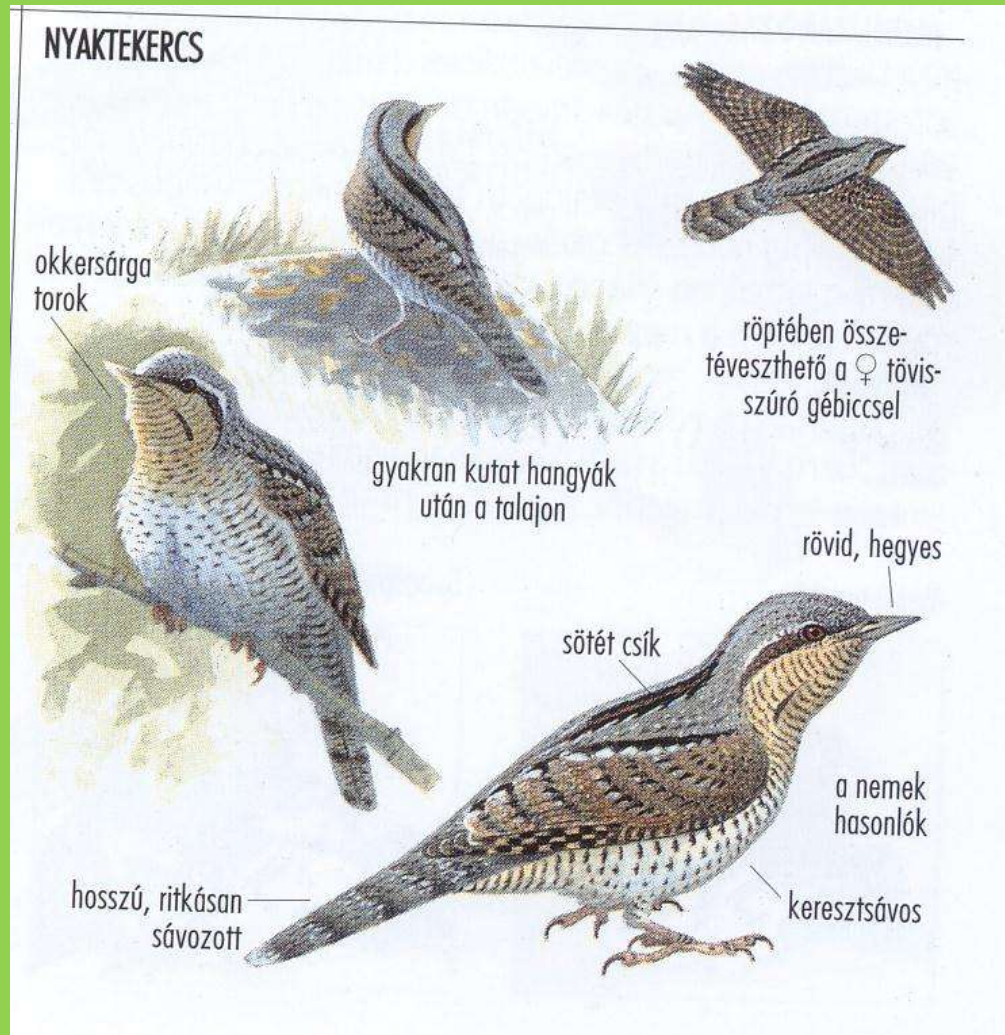
Kakukk !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-cuccan>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-cuckoo-cuculus-canorus>

Nyaktekercs !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-jyntor>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-wryneck-jynx-torquilla>

Erdei pityer !

ERDEI PITYER

kissé egyenletesebb,
„surranóbb” járású,
mint a réti pityer

rózsaszín

ősszel
(friss)

erős csőr

ősszel
(friss)

markáns, éles
határvonalú csíkok

oldalán a csíkok ált.
láthatóan finomabbak,
mint a mellén

a has fehérebb, mint
a mell és a testoldal

mintázatlan

a harmad-
rendűek világ-
os szegése
elég
keskeny

énekét fa csúcsán
kezdi

nászrepülése a végén
ereszkedő

nyáron

rövid, ívelt

ERDEI PITYER

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-antrri>

<http://www.hbw.com/ibc/species/tree-pipit-anthus-trivialis>

Fülemüle !

FÜLEMÜLE

NAGY FÜLEMÜLE

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-lusmeg>

<http://www.hbw.com/ibc/species/common-nightingale-luscinia-megarhynchos>

Kis poszáta ! 📣

KIS POSZÁTA

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-sylcur>

<http://www.hbw.com/ibc/species/lesser-whitethroat-sylvia-curruca>

Fitisz füzike !

FITISZFÜZIKE

éneklő

a kézevező-túlnyúlás nagyjából a harmadrendűek hosszával egyezik (vö. csilpcsalp, 307. o.)

a lábszín változó, ált. világosbarna vagy szürkéssárga

imm. ősszel (friss)

CSILPCSALPFÜZIKE (összehasonlításképpen)

általában halvány krémbarna árnyalat

sötét

viszonylag rövid szárny

hosszabb, hegyesebb szárny

világos

szürkés

kevés sárga

változat: É- és ÉNy-Európában szürkésfehérebb madarak is előfordulnak

gyenge, sárgás árnyalat

törtefő színű has

tavasszal

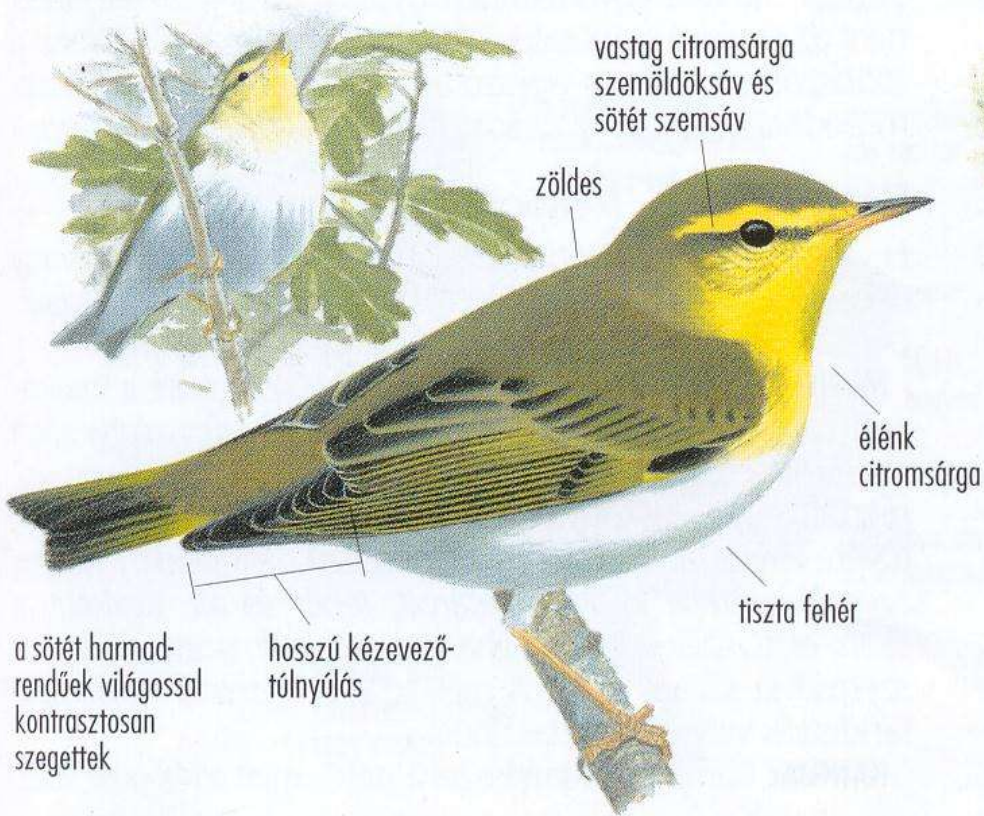
<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-phytro>

<http://www.hbw.com/ibc/species/willow-warbler-phyloscopus-trochilus>

Sisegő füzike !

SISEGŐ FÜZIKE

FITISZFÜZIKE (összehasonlítás- képpen)

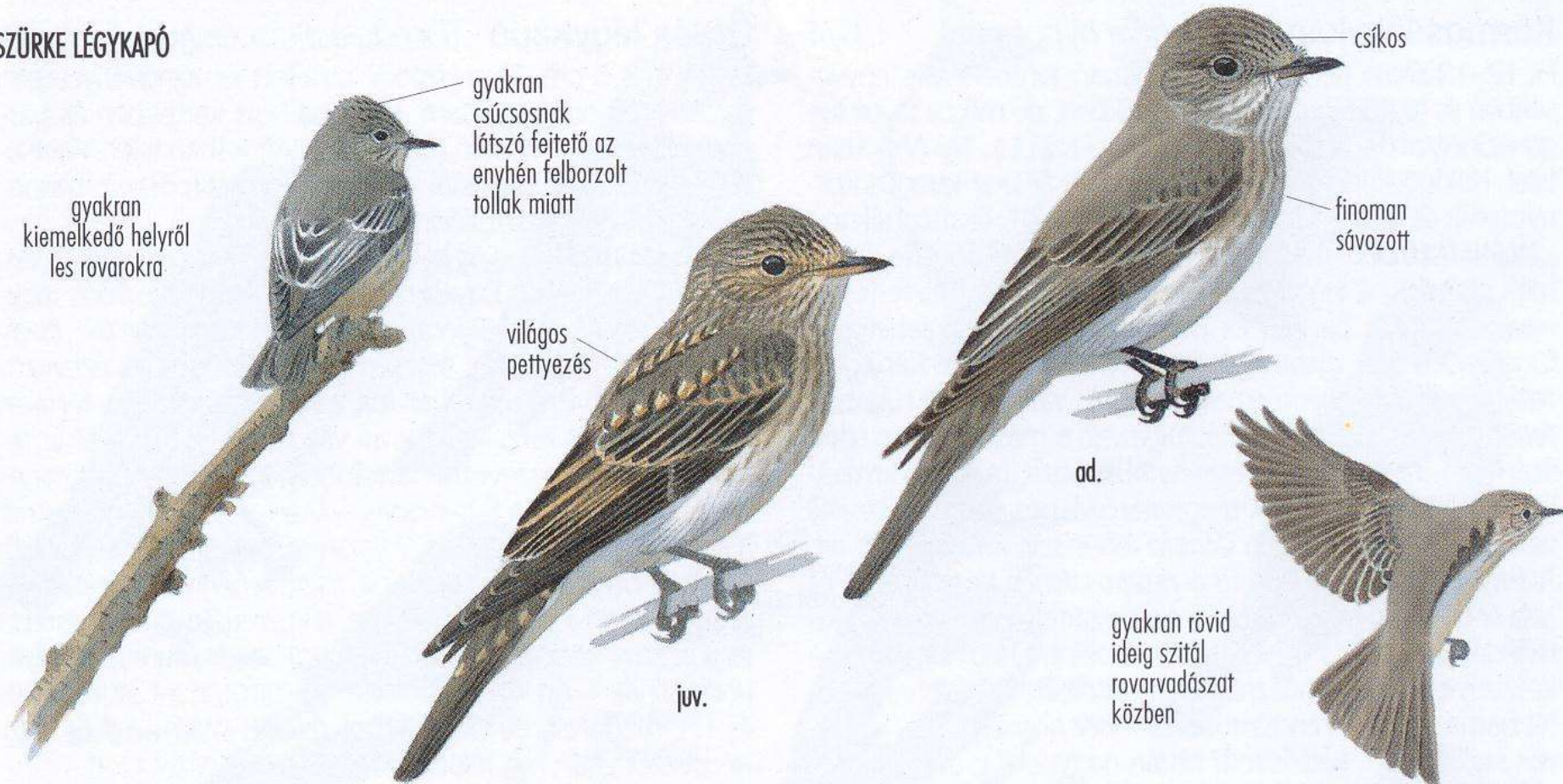
<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazu-sib>

<http://www.hbw.com/ibc/species/wood-warbler-phyloscopus-sibilatrix>

Szürke légykapó !

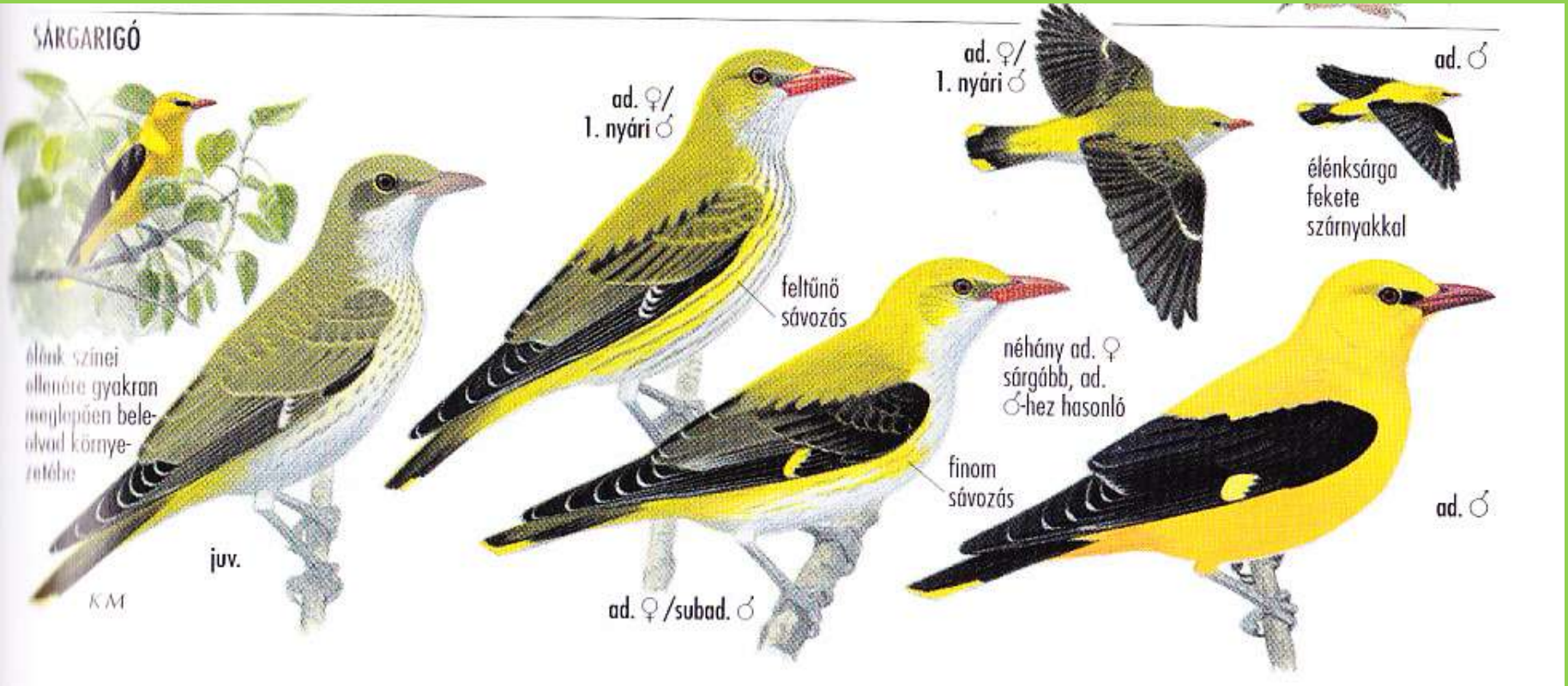
SZÜRKE LÉGYKAPÓ

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbasis-musstr>

<http://www.hbw.com/ibc/species/spotted-flycatcher-muscicapa-striata>

Sárgarigó !

<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-oriori>

<http://www.hbw.com/ibc/species/eurasian-golden-oriole-oriolus-oriolus>